

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

МІКРОЕКОНОМІКА

**Методичні рекомендації
до виконання самостійних робіт
для здобувачів вищої освіти
спеціальності С1 "Економіка та міжнародні
економічні відносини"
(за спеціалізацією С1.01 "Економіка")
освітньої програми "Економіка та економічна політика"
першого (бакалаврського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2026**

УДК 330.101.542(072.034)

M59

Укладачі: Т. С. Черкашина
А. В. Литвиненко

Затверджено на засіданні кафедри державного управління, публічного адміністрування та економічної політики.

Протокол № 1 від 29.08.2025 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Мікроекономіка [Електронний ресурс] : методичні рекомендації до виконання самостійних робіт для здобувачів вищої освіти спеціальності С1 "Економіка та міжнародні економічні відносини" (за спеціалізацією С1.01 "Економіка") освітньої програми "Економіка та економічна політика" першого (бакалаврського) рівня / уклад. Т. С. Черкашина, А. В. Литвиненко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2026. – 61 с.

Подано перелік аналітичних, графічних, розрахункових і творчих завдань до самостійних робіт, відповідно до тем робочої програми навчальної дисципліни. Наведено методичні рекомендації до їхнього виконання, що буде сприяти набуттю здобувачами вищої освіти професійних компетентностей для розв'язання актуальних мікроекономічних проблем у майбутній професійній діяльності.

Рекомендовано для здобувачів вищої освіти спеціальності С1 "Економіка та міжнародні економічні відносини" (за спеціалізацією С1.01 "Економіка") освітньої програми "Економіка та економічна політика" першого (бакалаврського) рівня.

УДК 330.101.542(072.034)

© Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, 2026

Вступ

В умовах економічної, політичної, соціальної та освітньої інтеграції України до європейського співтовариства суттєво підвищуються вимоги до фахівців-економістів щодо ухвалення оптимальних господарських рішень в усіх галузях національної економіки. Ухвалення таких рішень неможливе без розуміння майбутніми спеціалістами об'єктивних економічних законів, взаємозв'язків, методів управління підприємствами, принципів функціонування ринків. На виконання саме цих важливих завдань і спрямовано вивчення навчальної дисципліни "Мікроекономіка".

Невід'ємною складовою вивчення навчальної дисципліни "Мікроекономіка" є виконання здобувачами вищої освіти самостійних робіт (аналітичних, графічних, розрахункових і творчих), підготовка банків візуальних супроводів (презентацій), написання есе, а також виконання самостійної пошуково-аналітичної та наукової роботи. Виконання самостійних робіт здобувачами вищої освіти забезпечено такими навчально-методичними розробками: робочою програмою цієї навчальної дисципліни, навчально-практичним посібником для самостійного вивчення навчальної дисципліни, опорно-логічним конспектом лекцій у вигляді мультимедійних презентацій, а також практикумом із навчальної дисципліни.

Метою методичних рекомендацій до самостійних робіт здобувачів вищої освіти є надання допомоги в самостійному вивченні ключових мікроекономічних питань, виконанні різних видів аналітичних, графічних і розрахункових завдань та набутті навичок розв'язання суперечностей економічного розвитку сучасних підприємств.

Подана методична розробка містить чотири типи завдань (аналітичні, графічні, розрахункові та творчі), що дозволяє викладачу вибирати види самостійної роботи відповідно до рівня підготовки академічної групи, а тому в такий спосіб удосконалювати навчальний процес. Розрахункові завдання (задачі), наведені в цій методичній розробці, містять усі необхідні формули та пояснення до їх використання. Також наведено перелік типових задач для самостійного розв'язання. Окрім того, методична розробка містить рекомендації до виконання творчих завдань, пов'язаних із дослідженням реальних ситуацій поведінки споживачів і підприємств, а також теми есе і презентацій за змістовими модулями та темами відповідно до робочої програми навчальної дисципліни "Мікроекономіка".

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна, визначено в табл. 1.

Таблиця 1

**Результати навчання та компетентності,
які формує навчальна дисципліна**

Результати навчання	Компетентності, якими має оволодіти здобувач вищої освіти
PH1	СК3
PH3	ЗК3, ЗК4, ЗК5, ЗК8, СК1, СК4, СК5
PH4	ЗК3, ЗК4, ЗК8, СК1, СК4, СК5
PH5	ЗК5, ЗК8, ЗК11
PH6	СК12
PH7	ЗК8, СК1, СК3, СК5, СК11, СК12
PH8	ЗК8, СК4
PH9	СК5
PH10	ЗК4, ЗК11, СК1, СК3, СК4, СК13
PH11	СК5
PH12	ЗК4, ЗК11, СК1, СК11, СК12
PH16	ЗК3, ЗК4, ЗК8, ЗК11, СК12
PH21	ЗК3, ЗК4, ЗК8, СК1, СК12, СК13

Примітка.

PH1. Асоціювати себе як члена громадянського суспільства, наукової спільноти, визнавати верховенство права, зокрема у професійній діяльності, розуміти і вміти користуватися власними правами і свободами, виявляти повагу до прав і свобод інших осіб, зокрема членів колективу.

PH3. Знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки.

PH4. Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем.

PH5. Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та ухвалення управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади).

PH6. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їхнього вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності.

PH7. Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з аспекту фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки.

PH8. Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.

PH9. Усвідомлювати основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.

PH10. Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники, що характеризують результативність їхньої діяльності.

PH11. Уміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин.

PH12. Застосовувати набуті теоретичні знання для вирішення практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

PH16. Уміти використовувати дані, надавати аргументацію, критично оцінювати логіку та формувати висновки з наукових та аналітичних текстів з економіки.

PH21. Уміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їхніх суб'єктів.

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК11. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

СК1. Здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на мікро-, мезо-, макро- та міжнародному рівнях.

СК3. Виявляти розуміння особливостей провідних наукових шкіл та напрямів економічної науки.

СК4. Здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати.

СК5. Виявляти розуміння особливостей сучасної світової та національної економіки, їхньої інституційної структури, обґрунтування напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.

СК11. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію.

СК12. Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру під час аналізу конкретних ситуацій, пропонувати способи їхнього вирішення.

СК13. Здатність проводити економічний аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, оцінювання їхньої конкурентоспроможності.

Змістовий модуль 1

Теорія взаємодії виробника та споживача

Тема 1. Предмет і метод мікроекономіки

Питання для самостійного опрацювання

1.1. Еволюція предмета мікроекономіки та його відмінності від предмета економічної теорії, макроекономіки та економіксу.

1.2. Маржиналізм як основа сучасної мікроекономіки.

1.3. Новий неокласичний синтез і майбутнє мікроекономіки.

Рекомендована література: [1, с. 11–18; 3, с. 10–13; 7, с. 16–18; 8, с. 5–17; 12, с. 5–40].

Методичні рекомендації до самостійних робіт за темою 1

Виконання самостійних робіт за темою 1 здобувачам вищої освіти слід починати з розгляду еволюції наукових поглядів економістів на предмет мікроекономіки, причому особливу увагу слід звернути на внесок маржиналістів (Й. Бем-Баверка, Л. Вальраса, Ф. Візера, Й. Госсена, Дж. Кларка, К. Менгера, А. Маршалла та інших) у становлення і розвиток мікроекономіки як окремого розділу економічної теорії. Отриману інформацію слід подати у вигляді таблиці (завдання 1.1.1). Важливо також самостійно розглянути відмінності між предметом мікроекономіки і предметом економічної теорії, макроекономіки, політичної економії та економіксу. З цією метою здобувачам вищої освіти слід виконати відповідну аналітичну вправу (завдання 1.1.2).

Далі здобувачам вищої освіти слід розглянути проблему економічного вибору і проблему обмеженості ресурсів у сучасному світі, а також криву виробничих можливостей (КВМ). Ці питання досить докладно висвітлені у праці [2, с. 45–49]. Для більш глибокого розуміння означених питань здобувачі вищої освіти мають виконати відповідну графічну вправу (завдання 1.1.3) і розв'язати розрахункові задачі (завдання 1.2.2 та 1.2.3). Також здобувачам вищої освіти необхідно опанувати сучасні методи мікроекономічного аналізу (граничний, функціональний, рівноважний,

ранжування) та підготувати на практичні заняття по 2–3 приклади використання цих методів у мікроекономічній практиці.

Завершуючи самостійну роботу над темою 1, здобувачам вищої освіти необхідно проаналізувати взаємозв'язок мікроекономіки з нееконічними дисциплінами, зокрема з історією, психологією, соціологією, політологією, філософією, та написати есе на одну із запропонованих тем (завдання 1.4.1 – 1.4.4).

1.1. Аналітичні та графічні вправи.

1.1.1. Заповніть табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Внесок видатних вчених у теорію мікроекономіки

Вчений	Основна робота	Внесок у мікроекономіку
Г. Госсен		
Е. Бем-Баверк		
Л. Вальрас		
Ф. Візер		
В. Джевонс		
О. Курно		
А. Маршалл		
К. Менгер		
Дж. фон Нейман		
Дж. Неш		
П. Самуельсон		
Г. фон Штакельберг		

Зробіть відповідні висновки.

1.1.2. Розподіліть твердження (а – ж) на ті, що належать до мікроекономіки, і ті, що належать до макроекономіки (табл. 1.2).

Відмінності між мікро- та макроекономікою

Мікроекономічні твердження	Макроекономічні твердження

А. Загальний рівень цін в країні збільшився на 12 %.

Б. Прибуток мережі "АТБ-Маркет" у першому півріччі 2025 р. досяг 159,4 млрд грн, що на 23 % більше порівняно з аналогічним періодом 2024 р.

В. Восени ціни на вовняні шкарпетки зростають у зв'язку із сезонними коливаннями цін на вовну.

Г. Упродовж 2024–2025 рр. рівень безробіття в США мав тенденцію до зниження і варіювався у межах від 3 до 3,5 %.

Ґ. За період 1991 – 2024 рр. ВВП України збільшився на 30 %: з 77,4 млрд дол. США у 1991 р. до 190,74 млрд дол. США у 2024 р.

Д. Витрати на паливо та матеріали належать до змінних витрат підприємства.

Е. Угорщина належить до групи країн із середнім рівнем індексу людського потенціалу ($0,805 < ІЛП < 0,838$).

Є. Стагфляція – це процес, який характеризують одночасним збільшенням рівня безробіття і рівня інфляції у країні.

Ж. Актуальною залишається проблема низької прибутковості машинобудівних підприємств України: від 10 до 15 %.

1.1.3. Нехай меблева фабрика Х виробляє лише два товари: столи та стільці. Покажіть графічно, як зміниться положення кривої виробничих можливостей (КВМ) цього підприємства, якщо:

а) збільшиться обсяг деревини для виробництва обох товарів;

б) буде впроваджено нову капіталомістку технологію, що дозволить збільшити виробництво столів у 2 рази;

в) буде впроваджено нове, більш продуктивне обладнання для виробництва стільців;

г) зменшиться кількість зайнятих у виробництві стільців.

1.2. Задачі

1.2.1. Пан Петренко займається агробізнесом і вирощує лише дві сільськогосподарські культури: кукурудзу і цибулю. Інформація про виробничі можливості фермера Петренка наведена у табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Виробничі потужності фермера

Товари	Комбінації				
	А	Б	В	Г	Ґ
Кукурудза, т	14	11	7	3	0
Цибуля, т	0	5	8	10	11

Розрахуйте альтернативну вартість виробництва цибулі за кожною комбінацією (а – ґ).

Методичні рекомендації до розв'язання задачі 1.2.1

Для розв'язання задачі 1.2.1 необхідно використати формулу:

$$\text{Альтернативна вартість цибулі (АБ)} = \frac{Y(A) - Y(B)}{X(B) - X(A)}, \quad (1.1)$$

де $Y(A)$ – обсяг виробництва товару Y за варіантом A ;

$Y(B)$ – обсяг виробництва товару Y за варіантом B ;

$X(B)$ – обсяг виробництва товару X за варіантом B ;

$X(A)$ – обсяг виробництва товару X за варіантом A .

Підставити вхідні дані в формулу (1.1) і буде отримано:

$$\text{Альтернативна вартість цибулі (АБ)} = \frac{14 - 11}{5 - 0} = 0,6.$$

$$\text{Альтернативна вартість цибулі (БВ)} = \frac{11 - 7}{8 - 5} = 1,3.$$

$$\text{Альтернативна вартість цибулі (ВГ)} = \frac{7-3}{10-8} = 2.$$

$$\text{Альтернативна вартість цибулі (ГГ')} = \frac{3-0}{11-10} = 3.$$

Задачі для самостійного розв'язання

1.2.2. Нехай підприємство Х виробляє лише два товари: комп'ютери (К) та мікрохвильові печі (П). Наявні виробничі можливості дозволяють підприємству виробляти або 20 комп'ютерів і 15 мікрохвильових печей (точка А), або 36 комп'ютерів і 11 мікрохвильових печей (точка Б). А. Розрахуйте альтернативну вартість одного комп'ютера під час переходу від точки А до точки Б. Б. Покажіть графічно, чи можлива комбінація з 25 комп'ютерів і 35 мікрохвильових печей (точка В).

1.2.3. Нехай корпорація А виробляє лише два товари (праски і пральні машини), а її виробничі можливості такі: або 25 тис. прасок, або 5 тис. пральних машин. А. Побудуйте криву виробничих можливостей. Б. Розрахуйте альтернативну вартість прасок. В. Визначте на кривій виробничих можливостей точки, які відповідають ефективному, неефективному та можливому обсягу виробництва товарів.

1.3. Банки візуального супроводу

1.3.1. Внесок Нобелівських лауреатів (Д. Аджемоглу, Р. Аумана, К. Голдін, Е. Ольстром, П. Мілгрома, Р. Талера, О. Уільямсона, О. Харта, Б. Хольмстрьом) у сучасну мікроекономічну теорію.

1.3.2. Внесок українських економістів (М. Бунге, А. Лукінова, Г. Манківа, Є. Слуцького, Ю. Саннікова, М. Туган-Барановського, М. Цитович та інших) у теорію мікроекономіки.

1.3.3. Досвід практичного застосування мікроекономічних теорій в економічній практиці найвідоміших корпорацій світу (Alibaba, Amazon, Apple, ExxonMobil, Facebook, Google, Microsoft та ін.).

Методичні рекомендації до виконання завдань 1.3.1 – 1.3.3

Для виконання завдань 1.3.1 – 1.3.3 здобувачам вищої освіти необхідно підготувати презентації на одну із запропонованих тем у редакторі

Power Point (.ppt, .pttx). Презентація має містити не більше 10 слайдів, які, окрім тексту, мають обов'язково включати також статистичні дані, подані у наочному вигляді (у вигляді рисунків, діаграм, зображень).

1.4. Есе

1.4.1. Проблема економічного вибору в контексті вибору споживача.

1.4.2. Проблема обмеженості ресурсів у контексті поведінки підприємства.

1.4.3. Проблема обмеженості природних ресурсів і перспективи світового економічного розвитку.

1.4.4. Проблема обмеженості ресурсів в Україні та шляхи її вирішення.

Методичні рекомендації до виконання завдань 1.4.1 – 1.4.4

Есе передбачає висловлення здобувачем вищої освіти власної точки зору, суб'єктивної оцінки предмета дослідження і у такий спосіб дає можливість нестандартного (творчого), оригінального висвітлення навчального матеріалу. Саме тому під час написання есе з навчальної дисципліни "Мікроекономіка" мають бути використані роботи не менш як п'яти економістів, причому автор має навести точки зору як "за", так і "проти".

Рекомендована структура есе: викладення сутності поставленої проблеми; самостійно проведений аналіз цієї проблеми з використанням сучасних економічних теорій та сучасного мікроекономічного інструментарію; висновки, які узагальнюють позицію автора з певного питання; список використаної літератури.

Есе подають викладачу як у роздрукованому вигляді на папері формату А4, так і в електронному вигляді (за допомогою системи Moodle). Технічні вимоги до оформлення есе: шрифт – Times New Roman; розмір шрифту – 14 кг; інтервал між рядками – 1,5 см; абзац – 1,25 см, поля: праве, верхнє, нижнє – 20 мм, ліве – 25 мм. Есе має бути виконане українською мовою. Обсяг есе не повинен перевищувати п'яти сторінок.

Тема 2. Теорія граничної корисності й поведінки споживача

Питання для самостійного опрацювання

2.1. "Парадокс Сміта" і його вирішення на основі кривої граничної корисності. Крива ізокорисності.

2.2. Мультиплікативна функція корисності.

Рекомендована література: [1, с. 76–81; 3, с. 63–66; 5; 8, с. 25–35; 10].

Методичні рекомендації до самостійних робіт за темою 2

Виконання самостійних робіт за темою 2 здобувачам вищої освіти слід починати з вивчення базових понять теорії споживчого вибору: потреб і корисності. Після цього здобувачам вищої освіти важливо зрозуміти відмінності між граничною і сукупною корисністю та опанувати причини спадної граничної корисності благ (перший закон Госсена). Для цього слід звернутися до відповідної навчально-методичної літератури [3, с. 63–66; 8, с. 25–28], виконати графічні вправи (завдання 2.1.1 і 2.1.2) і розв'язати розрахункові задачі (завдання 2.2.2 і 2.2.3).

Далі здобувачі вищої освіти мають розглянути сутність "парадоксу Сміта" та шляхи його вирішення представниками маржиналізму (Й. Бем-Баверком, Й. Госсеном, К. Менгером та іншими) і сучасними економістами. Також здобувачам вищої освіти необхідно зупинитися на правилі максимізації корисності (другому законі Госсена) та навчитися визначати оптимум (рівновагу) споживача з точки зору кардиналістської теорії поведінки. З цією метою здобувачі вищої освіти мають розв'язати розрахункові задачі (завдання 2.2.4 і 2.2.5).

Завершуючи самостійну роботу над темою 2, здобувачам вищої освіти необхідно проаналізувати вплив негрошових доходів (у першу чергу, подарунків) на вибір споживача (завдання 2.1.2) та написати есе на одну із запропонованих тем (завдання 2.4.1 – 2.4.3).

2.1. Аналітичні та графічні вправи

2.1.1. Функція сукупної корисності від споживання йогуртів має вигляд: $TU = 200 \times Q + 175 \times Q^2 - 3 \times Q^3$.

а) побудуйте графік сукупної корисності;

б) побудуйте графік граничної корисності і покажіть, як зміниться величина граничної корисності у разі споживання восьми одиниць йогурту.

2.1.2. Покажіть графічно вплив подарунків на динаміку сукупної корисності споживача. Користуючись другим законом Госсена, доведіть (або спростуйте), що гроші завжди є кращим подарунком, ніж будь-який товар.

2.2. Задачі

2.2.1. Гранична корисність шампуню дорівнює 120 ютилів, а гранична корисність гелю для душу – 80 ютилів. Розрахуйте: а) ціна гелю для душу, якщо ціна шампуню становить 3 євро; б) граничну корисність грошей для обох товарів.

Методичні рекомендації до розв'язання задачі 2.2.1

А. Для розрахунку ціни гелю для душу необхідно скористатися другим законом Госсена, який має вигляд:

$$\frac{MU_{\text{ш}}}{P_{\text{ш}}} = \frac{MU_{\text{г}}}{P_{\text{г}}}, \quad (2.1)$$

де $MU_{\text{ш}}$ – гранична корисність шампуню;

$P_{\text{ш}}$ – ціна шампуню;

$MU_{\text{г}}$ – гранична корисність гелю для душу;

$P_{\text{г}}$ – ціна гелю для душу.

Підставити вхідні дані й буде отримано:

$$\frac{120}{80} = \frac{3}{P_{\text{г}}}.$$

Отже, ціна гелю для душу дорівнює 2 євро.

Б. Для розрахунку граничної корисності грошей необхідно скористатися формулою:

$$\lambda = \frac{MU_{\text{ш}}}{MU_{\text{г}}} = \frac{P_{\text{ш}}}{P_{\text{г}}}, \quad (2.2)$$

де λ – гранична корисність грошей.

$$\lambda = \frac{120 \text{ ютилів}}{80 \text{ ютилів}} = \frac{3 \text{ євро}}{2 \text{ євро}} = 1,5.$$

Отже, гранична корисність грошей становить 1,5.

Задачі для самостійного розв'язання

2.2.2. Розрахуйте параметри α і β у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Гранична корисність товарів

Товари	Гранична корисність, ютилів	Ціна, дол. США
Ковбаса	240	8
Морозиво	38	β
Яйця	A	0,5

2.2.3. Дано табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Загальна і гранична корисність

Кількість блага, шт.	Загальна корисність, TU	Гранична корисність, MU
1	80	
2	120	
3	135	
4	145	
5	150	

А. Розрахуйте граничну корисність (MU). Б. Побудуйте графіки загальної і граничної корисності. Чи виконується в цьому випадку перший закон Госсена?

2.2.4. Індивід споживає лише три товари: банани, кефір і печиво. Ціна бананів дорівнює 50 грн / кг, ціна кефіру – 20 грн / л, ціна печива – 100 грн / кг.

Гранична корисність від споживання кожної додаткової одиниці цих товарів наведена в таблиці:

Q	МУбананів	МУкефіру	МУпечива
1	75	20	50
2	50	14	46
3	45	12	42
4	25	12	40
5	20	10	39

А. Визначте, чи знаходиться споживач у стані рівноваги, якщо він купує 3 кг бананів, 4 л кефіра і 2 кг печива. Б. Визначте набір товарів, який забезпечує споживачу максимум корисності, якщо його бюджет становить 100 грн.

2.2.5. Дано таблицю:

Q	М'ясо		Риба		Помідори	
	TU	MU	TU	MU	TU	MU
1	120		100		20	
2	140			15	30	10
3	150			10		8
4	155			5		3
5	159			4	43	

А. Заповніть пропуски в таблиці. Б. Побудуйте графіки сукупної і граничної корисності помідорів. В. Доведіть, що під час споживання кожного товару перший закон Госсена виконується.

2.3. Творче завдання на тему "Експериментальна перевірка першого закону Госсена"

Методичні рекомендації до виконання завдання 2.3

Для проведення експерименту та виконання завдання 2.3 здобувачам вищої освіти необхідно вибрати певний продукт, яким вони найчастіше люблять ласувати. Це може бути шоколад, морозиво, цукерки, Соса-Сола, піцца, бургер та ін. Купити не менше 10 одиниць вибраного

товару і споживати по одній одиниці, оцінюючи сукупну корисність від споживання кожної одиниці товару та записуючи відповідні дані у таблицю:

Q, од.	TU, ютилів	MU, ютилів
1		
2		
3		
...		
10		

Сукупну корисність кожен здобувач вищої освіти має оцінювати індивідуально, а граничну корисність оцінювати за формулою:

$$MU = \frac{\Delta TU}{\Delta Q}, \quad (2.3)$$

де MU – гранична корисність;

ΔTU – зміна загальної корисності;

ΔQ – зміна кількості товару.

Наприкінці експерименту кожен здобувач вищої освіти має зробити висновок про те, чи підпадає його поведінка як споживача під дію першого закону Госсена (або спадної граничної корисності благ). Якщо спостерігається тенденція поступового зменшення граничної корисності від споживання кожної додаткової одиниці товару, то перший закон Госсена виконується; якщо динаміка граничної корисності має уривчастий характер або навіть тенденцію до збільшення, то це свідчить про те, що поведінка здобувача вищої освіти не підпадає під дію першого закону Госсена.

2.4. Банки візуального супроводу

2.4.1. Проблема вимірювання корисності в економічній теорії.

2.4.2. Негрошові доходи та їхній вплив на вибір споживача.

2.4.3. Визначення ціни товару на основі граничної корисності.

Тема 3. Ординалістська теорія поведінки споживача

Питання для самостійного опрацювання

3.1. Модель вибору споживача між купівлею товару і витратами на усі інші товари.

3.2. Компенсуюча бюджетна лінія за Є. Слуцьким.

3.3. Еквімаржинальний принцип у визначенні оптимуму споживача.

Рекомендована література: [1, с. 76–81; 3, с. 63–66, с. 74–77; 7, с. 108–117; 8, с. 44–52; 12, с. 155–153; 13, с. 59–67].

Методичні рекомендації до самостійних робіт за темою 3

Виконання самостійних робіт за темою 3 здобувачам вищої освіти слід починати з вивчення семи постулатів (аксіом) ординалістської теорії поведінки споживача: аксіоми впорядкованості, аксіоми монотонності, аксіоми незалежності, аксіоми ненасиченості, аксіоми рефлексивності, аксіоми транзитивності та аксіоми смаків. Ці питання докладно розкрито у роботі [7, с. 108–117]. Доцільно також самостійно розглянути властивості кривих байдужості, а також їхні різні конфігурації для різних комбінацій товарів (товарів-комплементів, товарів-субститутів, незалежних товарів) та виконати відповідні графічні вправи (завдання 3.1.1).

Далі здобувачам вищої освіти слід опанувати формулу для розрахунку граничної норми заміщення одного товару іншим, навчитися графічним методом визначати зону ефективного заміщення товарів (завдання 3.1.2) і розв'язати розрахункову задачу (завдання 3.2.2).

Самостійна робота здобувачів вищої освіти над темою 3 також передбачає економічне обґрунтування та графічне зображення оптимуму (рівноваги) споживача з точки зору ординалістської теорії поведінки (завдання 3.2.3 і 3.2.5). Також доцільно дослідити особливості досягнення оптимуму споживача у разі купівлі різних типів товарів: абсолютних і відносних субститутів, абсолютних і відносних комплементів, нейтральних товарів, так званих "антиблаг".

Завершуючи самостійну роботу над темою 3, здобувачам вищої освіти необхідно проаналізувати вплив нецінового нормування на добробут споживача і особливості дії парадоксу Ерроу в економіці України, а також підготувати відповідні презентації (завдання 3.4.1 – 3.4.3).

3.1. Графічні вправи

3.1.1. Покажіть графічно, який вигляд матимуть криві байдужості, якщо:

- а) здобувач вищої освіти є абсолютно байдужим до суші і споживає лише піццу;
- б) здобувач вищої освіти щодня споживає 1 чашку кави і 1 тістечко;
- в) здобувачу вищої освіти однаково споживати як 5 бананів, так і 5 яблук.

3.1.2. Покажіть графічно, чому дорівнює гранична норма заміщення:

- а) яблук грушами, які є товарами-субститутами;
- б) зубної пасти зубною щіткою, які є товарами-комплементами.

3.1.3. Пан Губенко має бюджет 200 дол. США і витрачає його на придбання двох товарів: сорочок за ціною 20 дол. США за одиницю і краваток за ціною 10 дол. США за одиницю.

А. Побудуйте бюджетну лінію.

Б. Покажіть графічно, як зміниться положення бюджетної лінії, якщо бюджет пана Губенка збільшиться на 50 дол. США.

3.1.4. Здобувач вищої освіти має дохід 120 дол. США і витрачає його на купівлю двох товарів: сиру за ціною 10 дол. США / кг і печива за ціною 5 дол. США / кг. Визначте графічним методом точку споживчої рівноваги, якщо крива споживчих уподобань здобувача вищої освіти має вигляд:

Комбінація	Сир, кг	Печиво, кг
А	20	3
Б	12	5
В	5	15
Г	3	30

3.2. Задачі

3.2.1. Граничну корисність макаронів задано у вигляді функції: $MU_{\text{мак}} = 10 - X$, а граничну корисність бананів у вигляді: $MU_{\text{бан}} = 21 - 2 \times Y$. Якою є оптимальна комбінація благ, якщо дохід споживача дорівнює 10 дол. США, а ціни на обидва товари становлять 1 дол. США / кг.

Методичні рекомендації до розв'язання задачі 3.2.1

Для розв'язання задачі необхідно скласти систему рівнянь, перше з яких – це правило максимізації корисності (другий закон Госсена), а друге – рівняння бюджетного обмеження:

$$\begin{cases} \frac{10 - X}{1} = \frac{21 - 2Y}{1} \\ X + Y = 10 \end{cases}$$

Звідси $X = 10 - Y$.

Підставити дані й буде отримано:

$$10 - (10 - Y) = 21 - 2 \times Y,$$

$$3 \times Y = 21,$$

$$Y = 7.$$

$$\text{Відповідно } X = 10 - Y = 10 - 7 = 3.$$

Отже, оптимальною є комбінація благ із 7 кг бананів і 3 кг макаронів.

Задачі для самостійного розв'язання

3.2.2. Пані Людмила купує кетчуп і майонез у такій пропорції:

Набір товарів	Кетчуп (уп.)	Майонез (уп.)
А	7	5
Б	5	4
В	3	2
Г	2	1

Розрахуйте граничну норму заміщення майонезу кетчупом і зробіть висновки щодо споживчих смаків пані Людмили.

3.2.3. Нехай здобувач вищої освіти має дохід 50 дол. США і витрачає його на придбання лише двох товарів: винограду і цукерок. Використовуючи рівняння бюджетного обмеження, розрахуйте кількість цукерок, якщо ціна винограду – 2 дол. США / кг, ціна цукерок – 5 дол. США / кг, кількість винограду – 10 кг.

3.2.4. Рівняння бюджетної лінії споживача має вигляд: $f(A) = 40 - 0,7 \times X$, а його дохід становить 500 євро. Як зміниться рівняння

бюджетної лінії, якщо ціна товару А підвищиться з 10 до 12 євро за одиницю, а дохід споживача залишиться без змін?

3.2.5. Гранична корисність мандаринів задана у вигляді функції: $MU_M = 4 \times X + 6$, а гранична корисність цукерок у вигляді: $MU_C = 32 - 2 \times Y$. Якою є оптимальна кількість мандаринів і цукерок, якщо дохід споживача дорівнює 40 євро, ціна мандаринів дорівнює 2 євро / кг, ціна цукерок – 4 євро / кг.

3.3. Творче завдання на тему "Визначення здобувачами вищої освіти власної точки споживчої рівноваги"

Методичні рекомендації до виконання завдання 3.3

Спочатку здобувачам вищої освіти необхідно вибрати два товари і визначити пропорції, у яких споживання одного товару може замінити споживання іншого товару. Наприклад, здобувачу вищої освіти однаково купувати або 15 бананів і 6 морквин (точка А), або 12 бананів і 4 моркви-ни (точка Б), або 30 бананів і 22 моркви-ни (точка В). виявлені споживчі уподобання необхідно перенести на графік, поєднавши точки А, Б, В і у такий спосіб отримавши власну криву байдужості.

Після цього здобувачам вищої освіти, урахувавши величину доходу, який вони можуть витратити на вибрані товари, а також ціни на них, необхідно побудувати власну бюджетну лінію. Точка торкання кривої байдужості та бюджетної лінії і буде точкою споживчої рівноваги.

3.4. Банки візуального супроводу

3.4.1. Рівновага споживача для різних типів товарів (абсолютних і відносних субститутів, абсолютних і відносних комплементів, нейтральних товарів, антиблаг).

3.4.2. Вплив нецінового нормування на добробут споживача.

3.4.3. Парадокс Ерроу й особливості його дії в економіці України.

3.5. Есе

3.5.1. Взаємозв'язок між класичною рівновагою споживача і кутовою рівновагою.

3.5.2. Рівновага споживача в умовах міжчасового вибору.

3.5.3. Основна проблема споживчого вибору і шляхи її вирішення.

Тема 4. Аналіз поведінки споживача

Питання для самостійного опрацювання

4.1. Криві Енгеля для різних типів товарів.

4.2. Крива "компенсованого" попиту для нормальних, малоцінних благ і товарів Гіффена.

4.3. Оптимізаційна модель Лагранжа.

Рекомендована література: [1, с. 76–81; 3, с. 90–94; 8, с. 60–74; 11, с. 78–86, 93–100].

Методичні рекомендації до самостійних робіт за темою 4

Виконання самостійних робіт за темою 4 здобувачам вищої освіти слід починати з аналізу взаємозв'язку між поведінкою споживача і динамікою його доходу. З цією метою здобувачам вищої освіти необхідно опрацювати відповідні джерела [8; 11], де подано принципи побудови лінії "дохід – споживання" і лінії "ціна – споживання", а також виконати відповідні графічні вправи (завдання 4.1.1 і 4.1.2). Після цього доцільно перейти до вивчення кривих Енгеля, виявлення особливостей їхньої дії в економіці України і виконання завдання 4.1.3.

Далі здобувачам вищої освіти слід самостійно розглянути причини існування та графічну інтерпретацію загального ефекту підвищення ціни, ефекту заміщення (за Хіксом), ефекту доходу (за Хіксом), ефекту доходу (за Слуцьким) і ефекту заміщення (за Слуцьким). Ці питання докладно подані у [8, с. 60–74; 11, с. 78–86]. Важливо є опанувати алгебраїчний метод визначення ефекту підвищення ціни, ефекту заміщення й ефекту доходу (за Хіксом).

Завершуючи самостійну роботу над темою 4, здобувачам вищої освіти слід зрозуміти сутність "парадоксу Гіффена", підготувати на практичні заняття по 3–4 приклади існування товарів Гіффена в сучасній мікроекономічній практиці.

4.1. Аналітичні та графічні вправи

4.1.1. Марина має дохід 500 дол. США, який витрачає на купівлю двох товарів: спідниць і панчох. Вибір, який максимізує її сукупну корисність,

включає 12 спідниць (С) за ціною 25 дол. США і 4 пари панчох (П) за ціною 5 дол. США. Підвищення ціни на спідниці до 50 дол. США зсуває точку споживчої рівноваги до 4 спідниць і 6 пар панчох (4С; 6П), а зниження ціни на спідниці до 12,5 дол. США зсуває точку споживчої рівноваги до 20 спідниць і 5 пар панчох (20С; 5П). Побудуйте лінію "ціна-споживання".

4.1.2. Пані Лідія має дохід 20 євро, який витрачає на купівлю двох товарів: риби і м'яса. Ціна риби дорівнює 4 євро / кг, ціна м'яса – 5 євро / кг. Споживчий вибір, який максимізує корисність пані Лідії, включає 2,5 кг риби і 2 кг м'яса (2,5Р; 2М). У разі збільшення доходу пані Лідії на 20 євро точка її споживчої рівноваги зсувається до 4 кг риби і 5 кг м'яса (4Р; 5М), а у разі збільшення її доходу ще на 10 євро – до 5,5 кг риби і 5,6 кг м'яса (5,5Р; 5,6М). Побудуйте: а) лінію "дохід-споживання"; б) криву Енгеля для риби.

4.1.3. Побудуйте криву Енгеля для споживача, який ні за якого рівня доходу не придбає курятину. Зробіть відповідні висновки.

4.1.4. Дарина споживає лише два товари (шоколад і кетчуп) і знаходиться у стані рівноваги (рис. 4.1). Покажіть графічно розкладання загального ефекту підвищення ціни на шоколад на ефект заміщення і ефект доходу (за Хіксом).

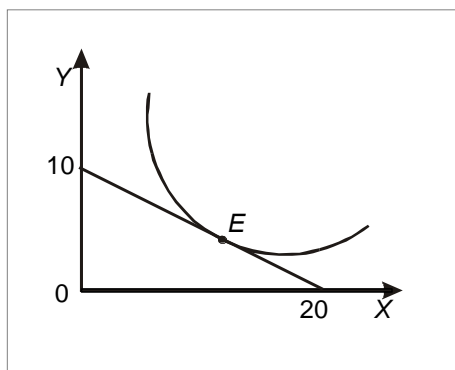

Рис. 4.1. Рівновага споживача

4.1.5. Заповніть таблицю, розподіливши наведені товари на товари-комплементами, товари-субститути та незалежні товари: автомобіль, телевізор, дошка, молоко, шарф, груші, пральна машина, прасувальна машина, цукор, ботильйони, сосиски, малина, крейда, шапка, праска, чай, кефір, джинси, ремінь, бензин, таксі, сало, сливи, майонез, кетчуп, черевики, холодильник, виделка, ковбаса, ковдра.

Товари-комплементи	Товари-субститути	Незалежні товари

4.2. Задачі

Задачі для самостійного розв'язання

4.2.1. Споживач купує лише два товари (баранину і фундук) і знаходиться у стані рівноваги. Функція корисності споживача має вигляд: $U = Q_b \times Q_f$. Дохід споживача становить 280 дол. США, ціна баранини – 14 дол. США / кг, ціна фундука – 40 дол. США / кг. Розрахуйте ефект доходу і ефект заміщення, якщо ціна фундука знизиться до 25 дол. США, а дохід споживача залишиться без змін.

4.2.2. Здобувач вищої освіти має дохід 1 000 грн, який він витрачає на придбання двох товарів: тістечок і соку. Ціна тістечок – 200 грн / шт., ціна соку – 100 грн / скл. Функція корисності від споживання цих товарів має вигляд: $U = Q_t \times Q_c$. Нехай ціна на тістечка знизилася на 50 грн. Розрахуйте: а) ефект доходу (за Хіксом); б) ефект заміщення (за Хіксом); в) загальний ефект зміни ціни.

4.2.3. Здобувачка вищої освіти має дохід 150 дол. США, який вона витрачає на придбання двох товарів: лохини за ціною 2,5 дол. США / кг і сиру за ціною 10 дол. США / кг. Визначте оптимальний план споживання здобувачки вищої освіти, якщо функція корисності від споживання цих благ має вигляд: $U = Q_l \times Q_c^2$.

Методичні рекомендації до розв'язання задач 4.2.1 – 4.2.3

Для розрахунку ефекту заміщення слід використовувати формулу:

$$\Delta X_1^S = X_1'(P_1', I') - X_1(P_1, I), \quad (4.1)$$

де ΔX_1^S – зміна кількості товару X_1 внаслідок дії ефекту заміщення;

$X_1'(P_1', I')$ – споживання товару X_1 за нової ціни P_1' і нового рівня доходу I' ;

$X_1(P_1, I)$ – споживання товару X_1 за початкової ціни P_1 і початкового рівня доходу I .

Для розрахунку ефекту доходу слід використовувати формулу:

$$\Delta X_1^n = X_1'(P_1', I') - X_1(P_1, I), \quad (4.2)$$

де ΔX_1^n – зміна кількості товару X_1 унаслідок дії ефекту доходу;

$X_1'(P_1', I')$ – споживання товару X_1 за нової ціни P_1' і нового рівня доходу I' ;

$X_1(P_1, I)$ – споживання товару X_1 за початкової ціни P_1 і нового рівня доходу I .

Для розрахунку загального ефекту зміни ціни слід використовувати формулу:

$$\Delta X_1 = \Delta X_1^S - \Delta X_1^n. \quad (4.3)$$

4.3. Банки візуального супроводу

4.3.1. Ефект зміни ціни та можливості регулювання дефіциту товарів.

4.3.2. Практичне застосування кривих Енгеля і основного психологічного закону Кейнса.

Тема 5. Попит і пропозиція та їхні взаємовідносини

Питання для самостійного опрацювання

5.1. Причини порушення ринкової рівноваги.

5.2. Методи визначення еластичності попиту за ціною та їхня об'єктивність.

5.3. Виграш споживача та ефективність субсидування.

Рекомендована література [2, с. 30–34; 3, с. 24–30, 44–49; 7, с. 62–78, 89–103; 8, с. 85–99; 11, с. 69–74, 101–110].

Методичні рекомендації до самостійної роботи до теми 5

Виконання самостійних робіт за темою 5 здобувачам вищої освіти слід починати з вивчення поняття "попит" і факторів, які на нього впливають (завд. 5.1.1). Після цього здобувачам вищої освіти потрібно опанувати

графічні моделі індивідуального та ринкового попиту, а також винятки із закону попиту: так звані "товари Веблена" і "товари Гіффена". Здобувачам вищої освіти необхідно підготувати на практичні заняття по 3–4 приклади товарів Веблена.

Далі слід перейти до вивчення поняття "пропозиція" і факторів, які на неї впливають. Як і у випадку з попитом, здобувачам вищої освіти необхідно розглянути графічні моделі індивідуальної та ринкової пропозиції та проаналізувати дію закону пропозиції на прикладі двох-трьох товарів.

Для більш чіткого розуміння механізму функціонування ринкової економіки здобувачам вищої освіти необхідно також слід розглянути графічне зображення встановлення рівноважної ціни у ринковій економіці, а також вплив держави у вигляді податків і субсидій на встановлення ринкової рівноваги. З цією метою здобувачі вищої освіти мають виконати графічні вправи (завдання 5.1.4) і розв'язати розрахункові задачі (завдання 5.2.3 і 5.2.4).

Завершуючи самостійну роботу над темою 5, здобувачам вищої освіти необхідно зупинитися на типах еластичності (еластичності за ціною, еластичності за доходом, перехресній еластичності), опанувати відповідні формули (формули 5.1 і 5.2) та розв'язати розрахункові задачі (завдання 5.2.5 – 5.2.8).

5.1. Аналітичні і графічні завдання

5.1.1. Поясніть, чому і крива граничної корисності, і крива ринкового попиту мають від'ємний нахил? Чи може крива попиту мати позитивний нахил. Наведіть відповідні приклади.

5.1.2. Поясніть і покажіть графічно, як кожен із наведених факторів впливає на криву попиту на зубну пасту Curasept:

- а) зниження ціни на зубну пасту Curaprox;
- б) підвищення ціни на зубні щітки Curasept;
- в) підвищення ціни на ополіскувач ротової порожнини Curasept;
- г) зменшення доходів споживачів;
- г') результати наукових досліджень щодо позитивного впливу зубної пасти Curasept на ясна людини;
- д) телевізійна реклама.

5.1.3. Заповніть таблицю, розподіливши наступні товари на товари з еластичним попитом, нееластичним попитом, абсолютно еластичним попитом, абсолютно нееластичним попитом, попитом з одиничною еластичністю: ананаси, йогурт, манго, червона ікра, свинина, сьомга, майонез, мінеральна вода "Миргородська", медичний препарат "Інсулін", медичний препарат Fervex, прилад для вимірювання тиску, кавова машина, велосипеди, золоті прикраси, житловий будинок, туристичні подорожі до Єгипту, білет в кінотеатр.

Товари з еластичним попитом	Товари з нееластичним попитом	Товари з абсолютно еластичним попитом	Товари з абсолютно нееластичним попитом	Товари з одиничною еластичністю

5.1.4. Нехай держава із метою фінансової підтримки фермерських господарств установить мінімальну ціну на молоко, вищу за рівноважну. Покажіть графічно, як це вплине на рівновагу на ринку молока, а також визначте величину виграшу споживача в цьому разі.

5.1.5. Взуття – це нормальний товар, величина попиту на який підпадає під дію закону попиту: у разі збільшення ціни на товар, величина попиту на нього зменшується, і навпаки. Тому, зазвичай, коефіцієнт еластичності попиту на взуття варіюється в межах від 1,1 до 1,7. Покажіть графічно виграш (або програш) споживача за таких умов:

- а) уведено податок на додану вартість (ПДВ);
- б) скасовано ПДВ;
- в) уведено субсидію для споживачів.

5.1.6. Коефіцієнт перехресної еластичності на товар А за ціною товару Б ($E_c^d(AB)$) дорівнює 1. До якої групи товарів можуть належати товари А і Б? Наведіть відповідні приклади.

5.2. Задачі

5.2.1. Функція попиту на вершкове масло President має такий вигляд: $Q_d = 200 - P$, а функція пропозиції: $Q_s = -50 + 4 \times P$. Розрахуйте:

а) рівноважну ціну і рівноважний обсяг; б) величину дефіциту (або надлишку), якщо ціну встановлено на рівні 55 грн за пачку вершкового масла; в) величину дефіциту (або надлишку), якщо ціну встановлено на рівні 45 грн за пачку вершкового масла.

Методичні рекомендації до розв'язання задачі 5.2.1

А. Розрахуйте рівноважну ціну. Для цього прирівняйте функції попиту та пропозиції:

$$\begin{aligned}200 - P &= -50 + 4 \times P, \\ P &= 50 \text{ грн.}\end{aligned}$$

Тепер розрахуйте рівноважний обсяг вершкового масла President. Для цього підставте рівноважну ціну ($P = 50$ грн) у функції попиту та пропозиції:

$$\begin{aligned}Q_d &= 200 - P = 200 - 50 = 150 \text{ (пачок);} \\ Q_s &= -50 + 4 \times P = -50 + 4 \times 50 = 150 \text{ (пачок).}\end{aligned}$$

Отже, рівноважна ціна на на вершкове масло President становить 50 грн, а рівноважний обсяг – 150 пачок.

Б. Розрахуйте величину дефіциту (або надлишку), якщо ціну на вершкове масло встановлено на рівні 55 грн. Для цього підставте ціну ($P = 55$ грн) у функції попиту та пропозиції:

$$\begin{aligned}Q_d &= 200 - P = 200 - 55 = 145 \text{ (пачок);} \\ Q_s &= -50 + 4 \times P = -50 + 4 \times 55 = 170 \text{ (пачок).}\end{aligned}$$

Отже, за ціни 55 грн на ринку вершкового масла President будуть спостерігати надлишок у розмірі 25 пачок.

В. Розрахуйте величину дефіциту (або надлишку), якщо ціну на вершкове масло встановлено на рівні 45 грн:

$$\begin{aligned}Q_d &= 200 - P = 200 - 45 = 155 \text{ (пачок);} \\ Q_s &= -50 + 4 \times P = -50 + 4 \times 45 = 130 \text{ (пачок).}\end{aligned}$$

Отже, за ціни 45 грн на ринку вершкового масла President будуть спостерігати дефіцит у розмірі 25 пачок.

5.2.2. Розрахуйте: а) коефіцієнт еластичності попиту на печиво за доходом, якщо в разі зниження доходу споживачів із 500 тис. грн до 450 тис. грн, величина попиту на печиво змінилася з 400 кг до 372 кг; б) коефіцієнт перехресної еластичності на печиво, якщо в разі зменшення ціни на зефір із 65 грн до 58 грн, величина попиту на печиво зменшилася з 200 кг до 185 кг.

Методичні рекомендації до розв'язання задачі 5.2.2

А. розрахуйте коефіцієнт еластичності попиту на печиво. Для цього використайте таку формулу:

$$E_I^d = \frac{\Delta Q}{\Delta I} = \frac{Q_2 - Q_1}{Q_1} \div \frac{I_2 - I_1}{I_1}, \quad (5.1)$$

де E_I^d – коефіцієнт еластичності попиту за доходом;

Q_2 – кінцева кількість товару;

Q_1 – початкова кількість товару;

I_2 – кінцевий дохід споживача;

I_1 – початковий дохід споживача.

Підставте вхідні дані у ф. (5.1) та визначте:

$$E_I^d = \frac{372 \text{ кг} - 400 \text{ кг}}{372 \text{ кг}} \div \frac{450 \text{ тис. грн} - 500 \text{ тис. грн}}{500 \text{ тис. грн}} = 0,75.$$

Б. Розрахуйте коефіцієнт перехресної еластичності на печиво. Для цього використайте таку формулу:

$$E_{XY} = \frac{\Delta Q_X}{\Delta P_Y} = \frac{Q_{2(X)} - Q_{1(X)}}{Q_{1(X)}} \div \frac{P_{2(Y)} - P_{1(Y)}}{P_{1(Y)}}, \quad (5.2)$$

де E_{XY} – коефіцієнт перехресної еластичності на товар X;

$Q_{2(X)}$ – кінцева кількість товару Y;

$Q_{1(X)}$ – початкова кількість товару Y;

$P_{2(y)}$ – кінцева ціна на товар X;

$P_{1(y)}$ – початкова ціна на товар X.

Підставте вхідні дані у формулі (5.2) та визначте:

$$E_{xy} = \frac{185 \text{ кг} - 200 \text{ кг}}{200 \text{ кг}} \div \frac{58 \text{ грн} - 65 \text{ грн}}{65 \text{ грн}} = 0,7.$$

Задачі для самостійного розв'язання

5.2.3. Криву попиту на мобільні телефони Nokia подано у вигляді функції: $Q_D = 100 - 0,5 \times P$: а) побудуйте криву попиту на мобільні телефони за таких цін: $P_1 = 100$ дол. США, $P_2 = 120$ дол. США, $P_3 = 160$ дол. США; б) покажіть, як зміниться положення кривої попиту на мобільні телефони, якщо держава встановить субсидію для виробників у розмірі 20 дол. США.

5.2.4. Функцію попиту на суницю задано в такому вигляді: $Q_d = 600 - 100 \times P$, а функція пропозиції суниці в такому вигляді: $Q_s = 150 + 50 \times P$. Розрахуйте: а) рівноважну ціну та рівноважну кількість суниці; б) величину дефіциту (або надлишку), якщо держава встановить податок із продажу кожного кілограма суниці в розмірі 0,25 дол. США.

5.2.5. Дано табл. 5.1.

Таблиця 5.1

Динаміка доходу споживачів і кількості пасажирських перевезень

Дохід споживачів, грн	Кількість пасажирських перевезень, шт.	Коефіцієнт еластичності попиту за доходом
8 000	10 000	
12 000	12 000	
16 000	15 000	
20 000	18 000	
24 000	20 000	

А. Побудуйте криву доходу. Б. Визначте позитивною або негативною є залежність між величиною доходу споживача та кількістю пасажирських

перевезень у міському маршрутному таксі. В. Розрахуйте коефіцієнт еластичності попиту за доходом. Г. Визначте, до якої групи товарів (інферіорних, суперіорних або нормальних) належать пасажирські перевезення?

5.2.6. Функція попиту на товар задана у вигляді рівняння $Q_D = 150 - 8 \times P_X + 4 \times P_Y + 7 \times I$: а) визначте обсяг попиту, якщо ціна товару X дорівнює 6 євро, ціна товару – 4 євро, дохід споживача – 100 євро; б) розрахуйте коефіцієнт еластичності попиту за доходом, якщо дохід споживача збільшиться на 50 євро, а ціни товарів X і залишать незмінними.

5.2.7. Нехай ви є виробником ковбасних виробів. Аналітики вашої компанії виявили, що еластичність попиту за ціною на ковбасу Краківська дорівнює 0,85. Визначте, як має змінитися ціна і кількість ковбаси Краківська, щоб ваш сукупний дохід збільшився на 20 %.

5.2.8. Подано табл. 5.2, у якій наведено динаміку роздрібних цін на рибопродукти на ринку X.

Таблиця 5.2

Динаміка доходу споживачів і обсягу попиту на рибопродукти

Показники	Період 1	Період 2	Період 3
Дохід споживачів, грн	350	500	540
Ціна сьомги, грн / кг	450	500	540
Обсяг попиту на сьомгу, кг	130	70	20
Ціна білого амуру, грн / кг	90	95	100
Обсяг попиту на білий амур, кг	110	106	101
Ціна карасів, грн / кг	30	35	28
Обсяг попиту на карасів, кг	180	178	175

А. Розрахуйте коефіцієнт еластичності попиту за ціною за кожним видом рибопродуктів. Б. Розрахуйте коефіцієнт еластичності попиту за доходом і доведіть (або спростуйте), що сьомга є суперіорним благом, а скумбрія – нормальним благом.

5.3. Творче завдання на тему "Формування ціни на товар з урахуванням типу еластичності попиту на нього"

Методичні рекомендації до виконання завдання 5.3

Для виконання цього завдання здобувачам вищої освіти необхідно вибрати товар, особливості формування ціни на який вони будуть аналізувати з аспекту практичного використання теорії еластичності. Так, здобувачі вищої освіти можуть аналізувати як динаміку цін на конкретні товари певних брендів (наприклад, шоколад Roshen, мінеральна вода Borgomi, спортивні костюми Adidas), так і світові ціни на дорогоцінні метали (золото, срібло, платину) або природні ресурси (нафту, природний газ). Для цього здобувачам вищої освіти слід зібрати статистичні дані щодо співвідношення зміни величини попиту на вибраний товар під впливом зміни ціни та подати їх у вигляді таблиці (табл. 5.3).

Таблиця 5.3

Динаміка цін та величини попиту на товар

Показники	Період 1	Період 2	Період 3	Період 4	Період 5
Ціна, дол. США					
Величина попиту					

Після цього здобувачам вищої освіти потрібно розрахувати коефіцієнт еластичності попиту за ціною у п'ять періодів спостережень (днів, місяців, років) за формулою:

$$E_p^d = \frac{\Delta Q}{\Delta P} = \frac{Q_2 - Q_1}{Q_1} \div \frac{P_2 - P_1}{P_1}, \quad (5.3)$$

де E_p^d – коефіцієнт еластичності попиту за ціною;

Q_2 – кінцева кількість товару;

Q_1 – початкова кількість товару;

P_2 – кінцева ціна на товар;

P_1 – початкова ціна на товар.

Також необхідно визначити тип еластичності попиту (еластичний попит, нееластичний попит, абсолютно еластичний попит, абсолютно

нееластичний попит, попит з одиничною еластичністю) і запропонувати практичні рекомендації щодо формування ціни на аналізований товар з урахуванням типу еластичності попиту на нього.

5.4. Есе

5.4.1. Прояви ефекту снобу, ефекту наслідування й ефекту Веблена в економіці України.

5.4.2. Формування цінової стратегії підприємства з урахуванням теорії еластичності.

Тема 6. Мікроекономічна модель підприємства

Питання для самостійного опрацювання

6.1. Сучасні організаційно-правові форми підприємств.

6.2. Екстенсивне та інтенсивне виробництво.

Рекомендована література: [2, с. 105–108; 3, с. 109–113, 120, 121; 5; 7, с. 127–140; 8, с. 106–112; 11, с. 28–55; 12, с. 84–91].

Методичні рекомендації до самостійних робіт за темою 6

Виконання самостійних робіт за темою 6 здобувачам вищої освіти слід починати з вивчення поняття "підприємство" та опанування його сучасних організаційно-правових форм. Здобувачам вищої освіти доцільно зробити порівняльний аналіз структури підприємницького сектору в різних типах економічних систем: у провідних країнах світу (США, Великій Британії, Франції, Німеччині), у постсоціалістичних країнах (Казахстані, Польщі, Словаччини, Угорщині, Україні, Узбекистані, Чехії) та країнах "третього світу" (Нігерії, Парагваї, Сальвадорі та ін.).

Після цього здобувачі вищої освіти мають перейти до визначення різниці між поняттями "фактори виробництва" і "економічні ресурси" та навести по 3–4 приклади кожного з них. Із метою закріплення цього матеріалу здобувачам вищої освіти слід виконати творче завд. 6.3, у якому вони мають вибрати вид економічної діяльності, сформулювати перелік усіх видів природних, капітальних і трудових ресурсів, необхідних для відкриття та ведення відповідного бізнесу, а також визначити їхню орієнтовну

вартість. Самостійного опрацювання здобувачами вищої освіти потребують і питання, пов'язані з визначенням оптимального співвідношення ресурсів, а також економічної й технологічної ефективності виробництва. Для цього здобувачам вищої освіти слід звернутися до [3, с. 109–113, 120, 121; 7, с. 127–140; 12, с. 85–88].

Завершуючи самостійну роботу над темою 6, здобувачам вищої освіти необхідно написати есе на одну із запропонованих тем (завд. 6.4.2 і 6.4.3), у якому або проаналізувати фактори, які впливають на заміщення праці капіталом в інноваційній економіці, або проаналізувати фактори, які визначають ефект масштабу в різних галузях національної економіки (промисловості, сільському господарстві, будівництві, сфері послуг).

6.1. Графічні вправи

6.1.1. Фірма функціонує у короткостроковому періоді та її виробнича функція має такий вигляд: $Q = f(K, L) = 2K + 2L$. Побудуйте криві сукупного, середнього і граничного продукту, якщо $K = 3$.

6.1.2. Побудуйте графіки виробничих функцій і покажіть стадії виробництва для кожної з них:

а) $Q = b \times X$;

б) $Q = b \times X - c \times X^2$;

в) $Q = b \times X + c \times X^2 - d \times X^3$.

6.2. Задачі

6.2.1. Розрахуйте середній і граничний продукт, що створює один муляр на підприємстві N (табл. 6.1).

Таблиця 6.1

Динаміка середнього і граничного продукту

L, осіб	Q, од.	APL, од. / особу	MPL, од. / особу
1	2	3	4
1	13		
2	18		
3	25		

1	2	3	4
4	31		
5	36		
6	35		

Методичні рекомендації до розв'язання задачі 6.2.1

Середній продукт, що створює один мільяр на підприємстві N, розрахуйте за такою формулою:

$$AP_L = \frac{Q}{L}, \quad (6.1)$$

де AP_L – середній продукт.

Граничний продукт, що створює один мільяр на підприємстві N, розрахуйте за такою формулою:

$$MP_L = \frac{\Delta Q}{\Delta L}, \quad (6.2)$$

де MP_L – середній продукт.

Результати проведених розрахунків наведено в таблиці:

L, осіб	Q, од.	AP_L , од. / мільяра	MP_L , од. / мільяра
1	13	13,00	13
2	18	9,00	5
3	25	8,33	7
4	31	7,75	6
5	36	7,20	5
6	35	5,83	1
7	32	4,57	3

6.2.2. Розрахуйте граничну норму заміщення капіталу працею за комбінацією B (табл. 6.2).

Комбінації факторів виробництва

Фактор виробництва	Комбінація А	Комбінація Б	Комбінація В	Комбінація Г
Праця, осіб	55	45	40	35
Капітал, машин	70	80	85	100

Методичні рекомендації до розв'язання задачі 6.2.2

Для розрахунку граничної норми заміщення капіталу працею за кожною комбінацією В використати таку формулу:

$$MRTS_{K,L} = \frac{\Delta L}{\Delta K}, \quad (6.3)$$

де ΔL – зміна кількості працівників;

ΔK – зміна кількості машин.

Підставте вхідні дані та визначте:

$$MRTS_{K,L} = \frac{40 - 45}{85 - 80} = -1.$$

Отже, гранична норма заміщення капіталу працею за комбінацією В дорівнює -1 .

Задачі для самостійного розв'язання

6.2.3. Дано табл. 6.3.

Взаємозв'язок між кількістю праці й обсягом виробництва

L, осіб	Q, од.	APL, од. / особу	MPL, од. / особу
1	2	3	4
1	50		
2	78		

1	2	3	4
3	68		
4	77		
5	85		
6	90		
7	94		

А. Заповніть таблицю і доведіть, що закон спадної віддачі змінного фактора виробництва виконано. Б. Побудуйте графіки середнього і граничного продукту. В. Як зміниться вигляд кривих середнього і граничного продукту, якщо продуктивність праці збільшиться вдвічі. Г. Визначте критичні точки й характерну зону, у якій недоцільно наймати додаткових працівників.

6.2.4. Швейне підприємство "Новий стиль" вибирає одну з чотирьох виробничих технологій, які відрізняються різними комбінаціями факторів виробництва – праці й капіталу. Інформацію про застосовувані технології наведено в табл. 6.4.

Таблиця 6.4

Виробничі технології

Обсяги виробництва	Комбінація А		Комбінація Б		Комбінація В	
	праця, осіб	капітал, машин	праця, осіб	капітал, машин	праця, осіб	капітал, машин
1	8	3	5	4	4	5
2	18	4	12	7	9	10
3	25	5	17	11	14	15
4	38	7	19	15	18	20
5	55	8	29	16	22	21
6	75	9	35	31	30	37
7	90	12	55	27	35	49

А. Визначте, яку виробничу технологію вибере підприємство за кожного обсягу виробництва, якщо ціна одиниці праці дорівнює 260 євро, а ціна одиниці капіталу – 320 євро. Б. Як зміниться вибір виробничої функції підприємством, якщо ціна одиниці праці зменшиться на 20 євро.

В. Як зміниться вибір виробничої функції підприємством, якщо ціна одиниці капіталу збільшиться на 20 євро. Г. Доведіть, що в цьому разі закон спадної граничної продуктивності праці виконано.

6.2.5. Меблева фабрика Leon може виробити 50 тис. офісних стільців, використовуючи такі комбінації факторів виробництва (табл. 6.5).

Таблиця 6.5

Комбінації факторів виробництва

Фактор виробництва	Комбінація А	Комбінація Б	Комбінація В	Комбінація Г
Праця	300	200	150	100
Капітал	500	100	150	250

А. Побудуйте криву ізокванти фабрики Leon. Б. Розрахуйте граничну норму заміщення капіталу працею за кожною комбінацією факторів виробництва.

6.2.6. Виробничий персонал фірми Титан складається з 10 токарів, 18 фрезерувальників і 7 верстувальників. Дослідження відділу управління розвитком персоналу виявило, що граничний продукт токарів дорівнює 50 деталей/день, граничний продукт фрезерувальників – 40 деталей / день, граничний продукт верстувальників – 55 деталей / день. Використовуючи правило оптимального використання факторів виробництва, визначте, яку комбінацію трудових ресурсів слід вибрати керівництву фірми Титан, якщо заробітна плата токарів дорівнює 1 370 грн / день, заробітна плата фрезерувальників – 1 320 грн / день, заробітна плата верстувальників – 1 300 грн / день.

6.3. Творче завдання на тему "Формування переліку економічних ресурсів на відкриття ... (вписати вид економічної діяльності)"

Методичні рекомендації до виконання завдання 6.3

Для виконання завдання 6.3 здобувачам вищої освіти необхідно вибрати вид економічної діяльності, яким вони планують займатися в майбутній професійній діяльності (наприклад, суші-бар, піцерія, кав'ярня, салон краси, салон весільних суконь, агенція нерухомості, меблева фабрика,

автозаправна станція та інше), сформувані перелік усіх видів природних, капітальних і трудових ресурсів, необхідних для відкриття та ведення відповідного бізнесу, та визначити їхню орієнтовну вартість. Результати майбутніх витрат слід подати у вигляді таблиці (табл. 6.6).

Таблиця 6.6

Економічні ресурси, необхідні на відкриття ...
(вписати вид економічної діяльності)

Природні ресурси	Капітальні	Трудові ресурси
Усього		

Після цього здобувача вищої освіти необхідно зробити відповідні висновки.

6.4. Банки візуального супроводу

6.4.1. Зміна технології та характер ізоквант.

6.4.2. Фактори, які впливають на заміщення праці капіталом в інноваційній економіці.

6.4.3. Фактори, які визначають ефект масштабу в різних галузях національної економіки.

Тема 7. Варіації факторів виробництва та оптимум товаровиробника

Питання для самостійного опрацювання

7.1. Властивості ізокванти в короткостроковому і довгостроковому періодах. Види ізоквант різних виробничих функцій.

7.2. Взаємозв'язок між виробничою функцією і функцією витрат.

7.3. Масштаб виробництва та визначення оптимальних розмірів підприємства в довгостроковому періоді.

7.4. Концепція X-ефективності.

Рекомендована література: [2, с. 105–108; 3, с. 63–66; 7, с. 127–140; 8, с. 123–133; 10; 11, с. 28–55].

Методичні рекомендації до самостійних робіт за темою 7

Виконання самостійних робіт за темою 7 здобувачам вищої освіти слід починати з розуміння необхідності у взаємозамінності факторів виробництва, насамперед, – праці капіталом. Після цього потрібно вивчити сутність, графічну та алгебраїчну інтерпретації ізоквант та ізокост. Далі необхідно розглянути графічний та алгебраїчний методи визначення оптимуму (рівноваги) товаровиробника. Для більш глибокого розуміння цих питань слід виконати розрахункові завдання 7.2.2 і 7.2.3. Також здобувачам вищої освіти необхідно вивчити теорему Вікселя – Джонсона та зрозуміти економічну сутність коефіцієнтів еластичності факторів виробництва. Ці питання досить докладно висвітлено в роботі [8].

Під час виконання самостійних робіт за темою 7 слід приділити окрему увагу ефекту масштабу та його впливу на визначення оптимального розміру підприємства. Із цією метою здобувачі мають вивчити основні типи віддачі від масштабу (позитивну, негативну і постійну), розглянути концепцію мінімально ефективного розміру підприємства та оволодіти принципами побудови "експансії" як траєкторії розвитку підприємства.

Завершуючи самостійну роботу над темою 7, необхідно написати есе на одну із запропонованих тем (завдання 7.4.1 і 7.4.3), у яких або дослідити вплив зміни технології й цін на фактори виробництва на динаміку витрат у короткостроковому періоді, або виявити соціальні вигоди прибутку підприємця, або розкрити причини виникнення негативного ефекту масштабу.

7.1. Графічні вправи

7.1.1. Яким буде нахил ізокванти, якщо граничний продукт праці має позитивне значення, а якщо граничний продукт праці має негативне

значення? Яким, на вашу думку, буде вигляд ізокванти, якщо і граничний продукт праці, і граничний продукт капіталу будуть мати негативні значення?

7.1.2. Нехай ви є власником піцерії в передмісті Харкова і пропонуєте лише три товари: піцу, такоси та чай. Побудуйте карту ізоквант для 50, 100, 120 одиниць піц і визначте залежність між обсягом піци та кількістю найнятих працівників.

7.1.3. Покажіть графічно, як зміниться положення кривої ізокошти підприємства N, якщо:

- а) підвищити заробітну плату робітників;
- б) зменшити вартість використовуваного обладнання;
- в) одночасно підвищити і заробітну плату робітників, і збільшиться вартість використовуваного обладнання.

7.1.4. З метою розширення асортименту продукції швейне підприємство "Стиль-М" вдвічі збільшило обсяг вхідних ресурсів: праці і капіталу. Покажіть графічно зміну кривих AP_L і AP_K , якщо підприємство функціонує в умовах постійного ефекту від масштабу виробництва.

7.1.5. Графік виробничої функції фармацевтичної компанії "Здоров'я – дітям" наведений на рис. 7.1.

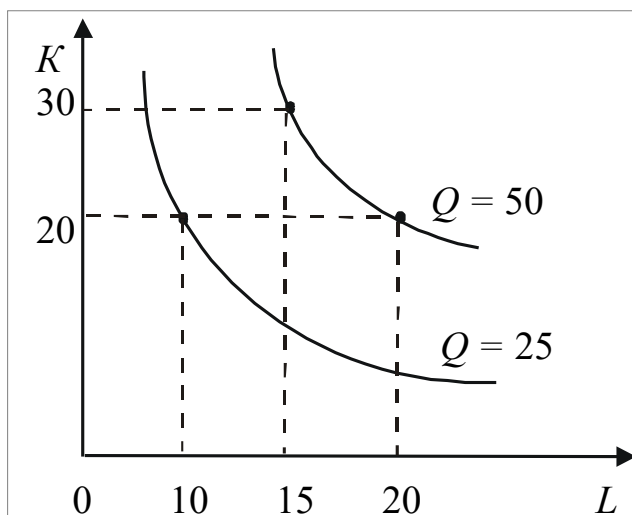

Рис. 7.1. Виробнича функція

Визначте тип віддачі від масштабу (позитивний, від'ємний або постійний) для цієї компанії.

7.2. Задачі

Задачі для самостійного розв'язання

7.2.1. Виробнича функція кафе "Марія" має вигляд: $Q = L^{0,6}K^{0,4}$. Визначте оптимальну комбінацію факторів виробництва (капіталу та праці), якщо ціна одиниці праці дорівнює 4 тис. дол. США, ціна одиниці капіталу – 5 тис. дол. США, а витрати виробництва – 30 тис. дол. США.

7.2.2. Виробнича функція фірми А має вигляд: $Q = 72L + 15L^2 - L^3$. Розрахуйте оптимальний обсяг виробництва і кількість працівників, за якого досягається виробничий оптимум.

7.3. Банки візуального супроводу

7.3.1. Фактори, які впливають на заміщення праці капіталом в інноваційній економіці.

7.3.2. Технічно ефективний план виробництва (на прикладі найвідоміших автомобільних компаній світу BMW, Porsche, Nissan, Suzuki, Tesla, Toyota та ін.).

7.4. Есе

7.4.1. Вплив зміни технології і цін на фактори виробництва на динаміку витрат у короткостроковому періоді.

7.4.2. Соціальні вигоди прибутку підприємця.

7.4.3. Причини виникнення від'ємного ефекту масштабу.

Змістовий модуль 2. Теорія ринкових структур

Тема 8. Витрати виробництва

Питання для самостійного опрацювання

8.1. Криві витрат "суспільних благ".

8.2. Обчислення витрат на криптовалютному ринку.

Рекомендована література: [2, с. 100–112; 3, с. 68–70; 7, с. 142–170; 8, с. 145–156; 11, с. 280–315; 14].

Методичні рекомендації до самостійних робіт за темою 8

Виконання самостійних робіт за темою 8 здобувачам вищої освіти слід починати з аналізу сутності та взаємозв'язку між доходами та витратами, динаміки, методів обчислення. З цією метою необхідно опрацювати відповідні джерела [8 і 11], де подано принципи побудови кривих витрат у короткостроковому та довгостроковому періодах, а також виконати відповідні графічні вправи (завдання 8.1.1 і 8.1.3). Після цього доцільно перейти до вивчення особливостей обчислення витрат, доходів та прибутку на весь обсяг та у розрахунку на одиницю продукції, виявлення особливостей їх дії в економіці України.

Далі слід самостійно розглянути причини існування та графічну інтерпретацію ефекту масштабу. Ці питання докладно подано у роботах [1; 8; 11]. Важливим є опанувати графічної інтерпретації та розуміння сутності цих процесів.

Завершуючи самостійну роботу над темою 8, слід зрозуміти сутність будь-якого бізнесу як діяльності, що спрямована на отримання прибутку, зрозуміти основні шляхи підвищення прибутковості діяльності, підготувати на практичні заняття по 3–4 приклади шляхів підвищення прибутку в сучасній мікроекономічній практиці.

8.1. Аналітичні та графічні вправи

8.1.1. Витрати фермера на виробництво картоплі становлять $TC(q) = 700 + 0,01q^2$, де q – обсяг виробництва картоплі, кг. Розрахуйте рівноважний випуск та максимальний прибуток фермера, якщо ринкова ціна на продукцію становить 6 злотих / кг.

8.1.2. Фірма AUDI подвоїла кількість монтажників на заводі, а кількість продукції збільшилася лише на 50 %. Чи правда, що виробництво машин має спадальну віддачу від масштабу? Дайте графічну інтерпретацію відповіді.

8.1.3. Функція загальних витрат фірми така: $TC = 20 + 2Q$. Фірма виготовляє 1,5 тис. од. продукції по 8 євро / од. Розрахуйте результат діяльності фірми. Дайте графічну інтерпретацію відповіді.

8.2. Задачі

8.2.1. Нехай функція загальних витрат фірми X має вигляд: $TC = 4\,000 + 500Q - 40Q^2 + Q^3$. Визначте: а) величину постійних витрат; б) величину

змінних витрат, якщо фірма виробляє 2 одиниці продукції; в) величину середніх постійних витрат, якщо фірма виробляє 500 одиниць продукції; г) величину середніх змінних витрат, якщо фірма виробляє 3 одиниці продукції; ґ) величину граничних витрат, якщо фірма виробляє 5 одиниць продукції.

Методичні рекомендації до розв'язання задачі 8.2.1

1. Постійні витрати фірми не залежать від обсягу виробництва продукції і становлять 4 000.

2. Розрахуємо величину змінних витрат, якщо фірма виробляє 2 одиниці продукції. Для цього підставимо кількість продукції у функцію загальних витрат:

$$VC = 500Q - 40Q^2 + Q^3 = 2 = 500 \times 2 - 40 \times 2^2 + 2^3 = 848.$$

3. Розрахуємо величину середніх постійних витрат за формулою:

$$AFC = FC / Q. \quad (8.1)$$

$$AFC = 4\,000 / 500 = 8.$$

4. Розрахуємо величину середніх постійних витрат за формулою:

$$AVC = VC / Q. \quad (8.2)$$

$$AVC = (500Q - 40Q^2 + Q^3) / Q = 500 - 40 \times 3 + 3^2 = 389.$$

5. Розрахуємо величину граничних витрат, якщо фірма виробляє 5 одиниць продукції як похідну від сукупних витрат (ТС) або змінних витрат (VC).

$$MC = (500Q - 40Q^2 + Q^3)' = 500 - 80Q + 3Q^2.$$

Якщо фірма виробляє 5 одиниць, то граничні витрати будуть дорівнювати:

$$MC = 500 - 80 \times 5 + 3 \times 5^2 = 175.$$

Задачі для самостійного розв'язання

8.2.2. Функція сукупних витрат фірми задано формулою $TC = 30 + 6Q + Q^2$. Знайдіть вирази для постійних, змінних, граничних, середніх постійних, середніх змінних витрат як функцій від Q .

8.2.3. Через збій у роботі комп'ютера фірми втратилася необхідна інформація про її витрати. Відновіть решту даних табл. 8.1.

Таблиця 8.1

Динаміка витрат виробництва фірми

TC	AFC	VC	ATC	MC	TC
0					
10			20		
20					
30				11	390
40		420			
50	2		14		

8.2.4. Фірма виготовляє 1 000 од. продукції, яку продає за ціною 50 грн / од., витрати на виготовлення одиниці продукції становлять 35 грн. Бажаючи збільшити обсяги виробництва, менеджери фірми підрахували, що витрати на виробництво кожної наступної одиниці продукції будуть зростати на 1 грн порівняно з витратами на виробництво попередньої. Разом з тим, щоб продати більше продукції, кожну наступну одиницю доведеться продавати на 1 грн дешевше попередньої. Визначте, до якого обсягу фірмі варто збільшити виробництво продукції. Відповідь обґрунтуйте.

8.3. Банки візуального супроводу

8.3.1. Співвідношення та структура витрат окремих галузей: порівняння зі світовими показниками.

8.3.2. Можливості державного регулювання суспільних і приватних витрати виробництва.

8.4. Есе

8.4.1. Витрати фірми: сучасний інструментарій обчислення.

8.4.2. Ефект масштабу у сфері послуг.

8.4.3. Стратегія зниження витрат на прикладі конкретної галузі (наприклад, ІТ або харчова промисловість).

Тема 9. Ринок досконалої конкуренції

Питання для самостійного опрацювання

9.1. Ефективність ринку досконалої конкуренції.

9.2. Практична "неможливість" існування ринку досконалої конкуренції.

Рекомендована література: [2, с. 230–242; 3, с. 218–220; 6, с. 342–350; 8, с. 165–170; 11, с. 318–325; 14].

Методичні рекомендації до самостійних робіт за темою 9

Виконання самостійних робіт за темою 9 здобувачам вищої освіти слід починати з сутності конкуренції, її видів та функцій. Із цією метою необхідно опрацювати відповідні джерела [3; 6; 8; 11], де подано основні положення сучасної теорії досконалої конкуренції, а також виконати відповідні аналітичні та графічні вправи (завдання 9.1.1 і 9.1.2). Після цього доцільно перейти до визначення ключових характеристик певних типів ринкових структур – зрозуміти "ідеальність" ринку досконалої конкуренції.

Далі слід самостійно розглянути особливості формування ринкового та індивідуального попиту на продукцію фірми на цьому ринку. Ці питання докладно викладено в роботах [2; 6; 8; 11]. Важливим є опанування алгебраїчного та графічного методів визначення сукупного, середнього та граничного доходів і витрат фірми.

Завершуючи самостійну роботу над темою 9, варто зрозуміти сутність та ключові відмінності функціонування фірми в короткостроковому та довгостроковому періодах, підготувати на практичні заняття по 2–3 приклади поведінки фірми в сучасній мікроекономічній практиці.

9.1. Аналітичні та графічні вправи

9.1.1. Конку rentна фірма функціонує у короткостроковому періоді. Функцію її граничних витрат описує рівняння $MC = Q^2 - 2Q$, а функцію середніх постійних витрат – $AFC = 20 / Q$. Знайдіть: а) функціональне обчислення середніх загальних витрат фірми; б) ціну, за якої фірма має припинити виробництво у короткостроковому періоді.

9.1.2. Фірма працює на конкурентному ринку. Середні витрати на виробництво продукції описує рівняння $AC = 3 + 3000 / Q$, де Q виражено у шт. Ринкова ціна продукції дорівнює 60 грош. од. Яким має бути обсяг виробництва, що відповідає беззбитковості виробництва?

9.1.3. У галузі діє 30 фірм. Загальні витрати кожної фірми описує рівняння $TC = Q^3 - 6Q^2 + 18Q$, ринковий попит – $Q_D = 180 - 3P$. Які зміни відбудуться в галузі у довгостроковому періоді?

9.1.4. Якщо припустити, що ринок бензину в деякій країні перебуває в умовах досконалої конкуренції, а попит на бензин описує рівняння $Q_D = 200 - 20P$. Середні витрати типової бензоколонки визначають за рівнянням $AC = 5 + (Q - 5)^2$. Яка кількість бензоколонок буде функціонувати в галузі у довгостроковій перспективі?

9.2. Задачі

9.2.1. Визначте обсяг продукції, який дозволить досконало конкурентній фірмі максимізувати свій прибуток у короткостроковому періоді, якщо ціна одиниці продукції дорівнює 25 дол. США, а функція граничних витрат описана рівнянням: $MC = 0,2 \times Q + 15$.

Методичні рекомендації до розв'язання задачі 9.2.1

У короткостроковому періоді досконало конкурентна фірма максимізує свій прибуток, якщо виконується рівняння:

$$MC = MR = P.$$

$$\text{Відповідно } 0,2 \times Q + 15 = 25,$$

$$0,2 \times Q = 10,$$

$$Q = 50.$$

Задачі для самостійного розв'язання

9.2.2. Фірма, що функціонує на ринку досконалої конкуренції, має: $Q = 1\ 000$, $TR = 6\ 000$, $FC = 1\ 500$, $AVC = 5,5$, $MC = 5$. До яких наслідків призведуть ці результати у довгостроковій перспективі. Обґрунтуйте свою відповідь.

9.2.3. Відомо, що постійні витрати конкурентної фірми дорівнюють 55 грн. Функція граничних витрат має вигляд $MC = 22 + 3Q^3 + 2Q^2 - 8Q$. Визначте прибуток фірми, якщо дохід під час випуску п'яти одиниць продукції становить 1 000 грн.

9.2.4. Середні витрати конкурентної фірми описано формулою $AC = 40 + 2Q$. Як зміниться обсяг випуску фірми, якщо ціна на продукцію з 200 грош. од. зменшиться до 100 грош. од.?

9.3. Банки візуального супроводу

9.3.1. Порівняльна характеристика основних типів ринкових структур.

9.3.2. Класифікаційні ознаки окремих типів та видів конкуренції.

9.3.3. Можливості держави формування конкурентного середовища.

9.4. Есе

9.4.1. Переваги та недоліки механізму ринкової конкуренції.

9.4.2. Валовий, середній та граничний доходи конкурентної фірми.

9.4.3. Парето-ефективність у досконалій конкуренції: ідеал чи ілюзія?

Тема 10. Монопольний ринок

Питання для самостійного опрацювання

10.1. Практика антимонопольного регулювання в Україні.

10.2. Світовий досвід регулювання діяльності монополій.

Рекомендована література: [2, с. 247–269; 3, с. 229–239; 6, с. 375–389; 8, с. 187–195; 11, с. 342–359; 14].

Методичні рекомендації до самостійних робіт за темою 10

Виконання самостійних робіт за темою 10 здобувачам вищої освіти слід починати з сутності монополії, її видів та функцій. Із цією метою необхідно опрацювати відповідні джерела [3; 6; 8; 11], де подано основні положення сучасної теорії монополії, а також виконати відповідні аналітичні й графічні вправи (завдання 10.1.1 – 10.1.3). Після цього доцільно перейти до визначення ключових характеристик певних різновидів монопольних ринкових структур.

Далі здобувачам вищої освіти потрібно самостійно розглянути особливості формування попиту та пропозиції на продукцію фірми-монополіста. Ці питання докладно подано в роботах [1; 6; 8; 11]. Важливим є опанувати алгебраїчний і графічний метод визначення сукупного, середнього та граничного доходів і витрат фірми-монополіста, а також основних методів ціноутворення.

Завершуючи самостійну роботу над темою 10, слід зрозуміти сутність та ключові відмінності функціонування фірми-монополіста у короткостроковому та довгостроковому періодах, а також зрозуміти сутність та зміст антимонопольної діяльності держави. Необхідно підготувати на практичні заняття по 2–3 приклади поведінки фірми-монополіста в сучасній мікроекономічній практиці.

10.1. Аналітичні та графічні вправи

10.1.1. Загальні витрати фірми задані рівнянням $TC = 10 + 2Q + 0,5Q^2$, а функція ринкового попиту – $P = 80 - Q$. Знайдіть оптимальні обсяг виробництва та ціну, якщо фірма діє в умовах монопольного ринку.

10.1.2. Фірма-монополіст визначила, що за існуючого попиту на її продукцію функцію середнього доходу описує рівняння $AR = 10 - Q$, а загальні середні витрати виробництва – функція $ATC = (16 + Q^2) / Q$, де AR , ATC виражено у тис. грош. од., а Q – у тис. шт. Який прибуток чи збиток отримує фірма, оптимізуючи випуск у короткостроковому періоді?

10.1.3. Попит на продукцію фірми-монополіста описує рівняння $P = 10 - Q$. Загальні середні витрати фірми виражені функцією $ATC = (16 + Q^2) / Q$. Визначити: А. Який прибуток чи збиток матиме фірма, оптимізуючи випуск у короткостроковому періоді? Б. Наскільки обсяги

виробництва в умовах монополії будуть меншими порівняно з умовами досконалої конкуренції? В. Наскільки монопольна ціна буде вищою ціни, яка б склалася в умовах досконалої конкуренції?

10.1.4. Функція попиту на монополізованому ринку має вигляд $Q_d = 301 - P$, функція загальних витрат монополії $TC = 120 + Q + Q^2$. За якою ціною буде продаватися продукція за умови максимізації монополією: а) прибутку; б) виторгу.

10.2. Задачі

10.2.1. Нехай фінансово-економічні показники фірми-монополіста задані у вигляді функцій: $MR = 2\,000 - 40Q$, $TR = 2\,000Q - 20Q^2$, $MC = 200 + 20Q$. Розрахуйте: а) яку ціну встановить монополіст на свою продукцію та який обсяг виробництва він обере; б) як зміниться обсяг виробництва, якщо фірма буде діяти в умовах досконалої конкуренції.

Методичні рекомендації до розв'язання задачі 10.2.1

1. Розрахувати обсяг виробництва фірми-монополіста:

$$\begin{aligned}MR &= MC; \\2\,000 - 40 \times Q &= 200 + 20 \times Q; \\1\,800 &= 60 \times Q; \\Q &= 30 \text{ од.}\end{aligned}$$

2. Розрахувати ціну одиниці продукції фірми-монополіста:

$$\begin{aligned}TR &= P \times Q; \\ \text{звідси } P &= \frac{TR}{Q}; \\ P &= \frac{2000 \times Q - 20 \times Q^2}{Q} = 2\,000 - 20 \times Q; \\ P &= 2\,000 - 20 \times 30 = 1\,400.\end{aligned}$$

3. Розрахувати обсяг виробництва досконало конкурентної фірми:

$$\begin{aligned}MC &= P; \\200 + 20 \times Q &= 2\,000 - 20 \times Q; \\1\,800 &= 40 \times Q; \\Q &= 45 \text{ од.}\end{aligned}$$

Задачі для самостійного розв'язання

10.2.2. Функція загальних витрат монополії має вигляд $TC = 10 + 2Q$. Визначте, за якої ціни прибуток монополії буде максимальним, якщо відомо, що еластичність попиту в цій точці дорівнює 5.

10.2.3. У галузі діє п'ять фірм з обсягами випуску 2, 3, 5, 10 і 30 % загального випуску галузі. Останній випуск здійснюють невеликі фірми галузі, кожна з яких має приблизно 1 % продажів. На основі необхідних розрахунків зробіть висновок щодо ступеня монополізації даної галузі.

10.2.4. Попит на продукцію фірми-монополіста описано рівнянням $Q_d = 100 - P$, функція загальних витрат монополії має вигляд $TC = 10Q + 0,5Q^2$. Визначте величину чистих втрат суспільства від монопольної влади.

10.3. Банки візуального супроводу

10.3.1. Приклади цінової дискримінації.

10.3.2. Показники монопольної влади та їхня динаміка в Україні.

10.3.3. Антимонопольне законодавство України: еволюція та адаптація до сучасних вимог.

10.4. Есе

10.4.1. Вплив еластичності попиту на ринкову поведінку фірми.

10.4.2. Соціальні та економічні наслідки діяльності монополій.

10.4.3. Економічна неефективність монополій: втрата добробуту суспільства.

Тема 11. Олігополія та монополістична конкуренція

Питання для самостійного опрацювання

11.1. Особливості нецінової конкуренції на ринку олігополії.

11.2. Реклама як засіб конкуренції.

Рекомендована література: [2, с. 272–284; 3, с. 240–251; 6, с. 392–402; 8, с. 202–215; 11, с. 363–379; 14].

Методичні рекомендації до самостійних робіт за темою 11

Виконання самостійних робіт за темою 11 здобувачам вищої освіти слід починати із сутності олігополії, її видів та функцій. З цією метою необхідно опрацювати відповідні джерела [3; 6; 8; 11], де подано основні положення сучасної теорії олігополії й ринку монополістичної конкуренції, а також виконати відповідні аналітичні та графічні вправи (завдання 11.1.1 – 11.1.3). Після цього доцільно перейти до визначення ключових характеристик олігополії та ринку монополістичної конкуренції: зрозуміти особливості ціноутворення в коротко- та довгостроковому періодах.

Далі потрібно самостійно розглянути особливості формування ринкового й індивідуального попиту на продукцію фірми на ринку олігополії та ринку монополістичної конкуренції. Ці питання докладно викладено в роботах [2; 6; 8; 11]. Важливим є опанувати алгебраїчного та графічного методів визначення сукупного, середнього та граничного доходів і витрат фірми, обчислення прибутку, побудову відповідних графіків.

Завершуючи самостійну роботу над темою 11, слід зрозуміти сутність та ключові відмінності функціонування фірми в короткостроковому та довгостроковому періодах, підготувати на практичні заняття по 2–3 приклади поведінки фірми в сучасній мікроекономічній практиці.

11.1. Аналітичні та графічні вправи

11.1.1. Функція середніх витрат фірми-монополістичного конкурента на своєму ринку: $AC = 3Q - 2$. Залишковий попит на продукцію фірми: $Q = 52 - 2P$. Після проведення рекламної кампанії, витрати на яку становили $C_{\text{рекл}} = 0,5Q^2 + 6Q$, залишковий попит збільшився та становив

$Q = 104 - 2P$. Визначте прибуток фірми до та після проведення рекламної кампанії та зробіть висновки про її ефективність.

11.1.2. Відомо, що в довгостроковому періоді середні змінні витрати монополістично конкурентної фірми залежать від обсягу виробництва як $AC = Q + 10$. Попит на продукцію фірми описано формулою: $P = 150 - 3Q$. Визначте параметри рівноваги (ціну та обсяг продажу) та зробіть висновок, чи знаходиться фірма в стані довгострокової чи короткострокової рівноваги. Побудуйте графік.

11.1.3. Дано функції попиту двох ринків: $P_1 = 20 - Q$, $P_2 = 16 - Q$. Існує дві фірми А і В, що мають однакові загальні середні витрати $ATC_1 = ATC_2 = 8$ і стандартні обсяги продажів $Q_1 = Q_2 = 6$. Кожна з фірм може працювати на будь-якому ринку, у тому числі й обидві на одному. У випадку розподілу ринку ціну призначають відповідно до попиту на сумарний стандартний обсяг продажів. Побудуйте матрицю прибутків і збитків фірми А для різних варіантів дії двох фірм.

11.2. Задачі

11.2.1. Ціна одиниці товару становить 40 євро, граничні витрати виробництва – 32 євро. Одна найбільша фірма контролює 77 % галузевого ринку, а інші фірми контролюють 10, 7 та 6 % ринку відповідно. Розрахуйте індекс Лернера, індекс Герфіндаля та визначте до якої галузі можуть належати ці фірми.

Методичні рекомендації до розв'язання задачі 11.2.1

1. Розрахуємо індекс Лернера за формулою:

$$L = \frac{P - MC}{P} = \frac{1}{E}. \quad (11.1)$$

$$L = (40 - 32) / 40 = 0,2.$$

2. Розрахуємо індекс Херфіндаля за формулою:

$$H = p_1^2 + p_2^2 + \dots + p_n^2, \quad (11.2)$$

де p – питома вага фірм, що діють на олігополістичному ринку.

Підставивши дані задачі, отримуємо:

$$H = 77^2 + 10^2 + 7^2 + 6^2 = 5\,929 + 100 + 49 + 36 = 6\,114.$$

Отже, індекс Херфіндаля дорівнює 6 114.

11.2.2. Фірма, яка функціонує на ринку монополістичної конкуренції у довгостроковому періоді описують: $MC = 3 \times Q - 10$, $MR = 20 - 2 \times Q$. Розрахуйте як зміниться обсяг продукції в умовах досконалої конкуренції, якщо мінімальні довгострокові середні витрати становлять 11 євро.

Методичні рекомендації до розв'язання задачі 11.2.2

1. Розрахуємо обсяг продукції в умовах монополістичної конкуренції:

$$MR = MC;$$

$$20 - 2 \times Q = 3 \times Q - 10;$$

$$5 \times Q = 30;$$

$$Q = 6 \text{ од. продукції.}$$

2. Розрахуємо обсяг продукції в умовах досконалої конкуренції:

$$P = MC = ATC_{\min};$$

$$3 \times Q - 10 = 11;$$

$$Q = 7 \text{ од. продукції.}$$

Задачі для самостійного розв'язання

11.2.3. Фірми, що діють в умовах дуополії, мають однакові граничні витрати (MC), які дорівнюють нулю. Попит на продукцію дуополістичної галузі описано рівнянням: $P = 200 - Q$. Визначте: а) обсяг виробництва за умови, що галузь є конкурентною; б) обсяг виробництва за умови, що фірми об'єднуються в картель.

11.2.4. В олігополістичній галузі діють дві фірми. Галузевий попит визначено рівнянням $P = 100 - 3P$, $Q = q_1 + q_2$. Загальні витрати фірм відповідно $TC_1 = 20 + 4q_1$, $TC_2 = 15 + 7q_2$. Визначте рівноважну ціну товару, обсяги випуску та прибуток кожної фірми, якщо вони діють як олігополія за моделлю Курно.

11.3. Банки візуального супроводу

11.3.1. Вплив часового періоду на цінову політику фірми.

11.3.2. Розмежування олігополії та монополії в українських реаліях.

11.3.3. Моделі поведінки фірм в умовах олігополії (Курно, Бертрана, Штакельберга).

11.4. Есе

11.4.1. Цінові війни в умовах глобалізації системи світогосподарських відносин.

11.4.2. Форми концентрації виробництва в умовах ринку недосконалої конкуренції.

11.4.3. Олігополія і стратегічне мислення: використання теорії ігор.

Тема 12. Ринок факторів виробництва

Питання для самостійного опрацювання

12.1. Капітал як ресурс тривалого використання.

12.2. Фактори, що впливають на попит на ресурси на окремих ринках.

Рекомендована література: [2, с. 285–304; 3, с. 255–272; 6, с. 404–426; 8, с. 232–245; 11, с. 383–400; 14].

Методичні рекомендації до самостійних робіт за темою 12

Виконання самостійних робіт за темою 12 здобувачам вищої освіти слід починати з сутності основних факторів виробництва, їхніх видів та функцій. Із цією метою необхідно опрацювати відповідні джерела [3; 6; 8; 11], де подано основні положення сучасної теорії капіталу, праці тощо, а також виконати відповідні аналітичні та графічні вправи (завдання 12.1.1 – 12.1.3). Після цього доцільно перейти до визначення ключових характеристик факторних ринків: зрозуміти особливості ціноутворення у коротко- та довгостроковому періодах.

Далі потрібно самостійно розглянути особливості формування ринкового та індивідуального попиту на факторних ринках. Ці питання докладно викладено в роботах [1; 6; 8; 11]. Важливим є опанування алгебраїчного і графічного методів визначення сукупного, середнього та граничного доходів і витрат фірми, обчислення прибутку, побудова відповідних графіків.

Завершуючи самостійну роботу над темою 12, варто зрозуміти сутність і ключові відмінності поведінки фірми у короткостроковому та довгостроковому періодах на ринках факторів виробництва, підготувати

на практичні заняття по 2–3 приклади поведінки фірми в сучасній мікроекономічній практиці.

12.1. Аналітичні та графічні вправи

12.1.1. Площа земельних угідь становить 240 га. Попит на землю описує рівняння $Q_D = 360 - 3P$. Ставка банківського відсотка становить 10 % річних. Визначте рівноважну ставку ренти та ціну 1 га землі.

12.1.2. Функції попиту та пропозиції на конкурентному ринку праці мають такий вигляд: $LS = -10\,000 + 800W$; $LD = 16\,000 - 500W$. Розрахуйте рівноважну ставку заробітної плати та рівень зайнятості на цьому ринку праці.

12.1.3. Граничний продукт праці дорівнює 2, граничний продукт капіталу – 5, ціна одиниці праці – 10, а ціна одиниці капіталу – 200. Визначте: а) куди вигідніше вкладати кошти, у збільшення використання праці чи капіталу; б) варто збільшити чи зменшити використання праці та капіталу, якщо $MR = 3$.

12.2. Задачі

Задачі для самостійного розв'язання

12.2.1. Є можливість інвестувати кошти у два проекти, які приносять дохід протягом трьох років. Відповідно до розрахунків, проєкт А принесе у перший рік 200 тис. грн, у другий – 250 тис. грн і у третій 220 тис. грн. Грошові потоки за проєктом В складуть 300, 100 і 270 тис. грн відповідно. Який з проєктів є більш вигідним, якщо ринкова ставка процента 10 % річних.

12.2.2. Власнику земельної ділянки пропонують її віддати на виплату протягом 10 років річної ренти у розмірі 200 євро. Відомо, що ця ділянка протягом найближчих трьох років забезпечить щорічний чистий дохід у розмірі 100 євро, з 4-го до 7-го року – 150 євро, і з 8 до 10-го – 180 євро. Крім того, на 10-му році цю ділянку можна продати за 1 тис. євро. Очікувана ринкова ставка процента протягом десяти років становить 8 %. Чи погодиться власник ділянки на цю угоду?

12.3. Банки візуального супроводу

12.3.1. Підприємництво в Україні: динаміка основних показників.

12.3.2. Особливості державного регулювання ресурсних ринків в Україні.

12.3.3. Ефективна аллокація ресурсів.

12.4. Есе та презентації

12.4.1. Особливості підприємницької діяльності в Україні: сутність, основні форми.

12.4.2. Ринок землі в Україні: проблеми та шляхи врегулювання.

12.4.3. Фіктивний та віртуальний капітал в Україні: особливості функціонування та можливості як драйвера розвитку національної економіки.

Тема 13. Загальна ринкова рівновага та економіка добробуту

Питання для самостійного опрацювання

13.1. Міжнародний досвід визначення добробуту в країні.

13.2. Взаємозв'язок соціальної та економічної ефективності.

Рекомендована література: [2, с. 365–374; 3, с. 332–350; 6, с. 524–536; 8, с. 258–265; 11, с. 442–460; 14].

Методичні рекомендації до самостійних робіт за темою 13

Виконання самостійних робіт за темою 13 здобувачам вищої освіти слід починати із сутності таких понять, як "економічна рівновага", "ефективність", "добробут" на мікро- та макро- рівнях, їхніх видів та функцій. Із цією метою необхідно опрацювати відповідні джерела [3; 6; 8; 11], де подано основні положення сучасної мікроекономічної теорії добробуту, а також виконати відповідні аналітичні та графічні вправи (завдання 13.1.1 – 13.1.3). Після цього доцільно перейти до визначення ключових характеристик та моделей суспільного добробуту, зрозуміти особливості основних концепцій.

Далі потрібно самостійно розглянути особливості формування часткової рівноваги, познайомитися з "ефектом зворотного зв'язку" та загальної економічної рівноваги. Ці питання докладно викладені в роботах [1; 6; 8; 11]. Важливим є опанування алгебраїчного і графічного методів визначення ефективного розміщення ресурсів, розглянути діаграми Еджуорта, а також "криву контактів".

Завершуючи самостійну роботу над темою 13, варто зрозуміти сутність та ключові поняття основних теорій добробуту, розглянути поняття рівня добробуту та рівня життя тощо, підготувати на практичні заняття по 2–3 приклади зі світової практики.

13.1. Аналітичні та графічні вправи

13.1.1. Попит та пропозиція на певному ринку задані рівняннями: $Q_d = 8 - P$ та $Q_s = P - 1$. Визначте параметри ринкової рівноваги. Проаналізуйте ситуацію на ринку з погляду Парето-ефективності, втрат і вигод споживачів і виробників за умови, що уряд установить "підлогу" ціни 6 грн.

13.1.2. Побудуйте графічні моделі двох взаємопов'язаних ринків – бензину та автомобільних шин, які спочатку перебувають у стані рівноваги, після чого вводять акцизний податок на бензин. Дайте ґрунтовну відповідь, як ця подія вплине на часткову та загальну рівновагу.

13.1.3. Нехай певна економіка складається з 20 локальних ринків. Якщо сума вартостей надлишкового попиту на 19 з них дорівнює нулю, чи можна сказати, що і на двадцятому ринку, який залишився, вартість надлишкового попиту також дорівнюватиме нулю?

13.2. Задачі

Задачі для самостійного розв'язання

13.2.1. Монополія виготовляє 2 продукти – X і Y . Її межу виробничих можливостей описує рівняння $X^2 + Y^2 = 200$, а функцію корисності – $U = XY$. Знайдіть оптимальну структуру випуску та максимальну корисність.

13.2.2. Дві особи ділять між собою 20 од. блага X та 30 од. блага Y . Їх функції корисності описує рівняння $U_C = XY$; $U_B = XY^2$. Знайдіть координати будь-яких трьох точок контрактної кривої в коробці Еджуорта.

13.3. Банки візуального супроводу

13.3.1. Взаємозв'язок між ефективністю виробництва та ефективністю випуску.

13.3.2. Вирішення дилеми "ефективність-справедливість" в умовах ринкової економіки.

13.3.3. Модель Еджворта: аналіз обміну та досягнення Парето-оптимуму.

13.4. Есе

13.4.1. Забезпечення суспільними благами: можливості ринку та держави.

13.4.2. Проблеми регулювання суспільного та квазісуспільного секторів в Україні та світі.

13.4.3. Проблема справедливості в економіці добробуту: ефективність vs економічна рівність.

Рекомендована література

1. Базилевич В. Д. Мікроекономіка : практикум / В. Д. Базилевич. – Київ : Знання, 2012. – 491 с.
2. Базилінська О. Я. Мікроекономіка : навчальний посібник / О. Я. Базилінська, О. В. Мініна. – Київ : Центр учбової літератури, 2022. – 352 с.
3. Гронтковська Г. Е. Мікроекономіка : практикум / Г. Е. Гронтковська, А. Ф. Косік. – Київ : Центр учбової літератури, 2020. – 418 с.
4. Ігнатюк А. І. Мікроекономіка : підручник / А. І. Ігнатюк. – Київ : Ліра-К, 2023. – 420 с.
5. Литвиненко А. В. Персональна навчальна система з дисципліни "Мікроекономіка" [Електронний ресурс] / А. В. Литвиненко. – Режим доступу : <http://www.pns.hneu.edu.ua/enrol/index.php?id=309>.
6. Макро- та мікроекономіка [Електронний ресурс] : навчальний посібник для студентів усіх спеціальностей першого (бакалаврського) рівня / М. С. Бріль, О. М. Кліменко, А. В. Литвиненко [та ін.] ; за заг. ред. М. А. Мащенко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. – 213 с. – Режим доступу : <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/27811>.
7. Мікроекономіка [Електронне видання] : навчальний посібник для студентів усіх спеціальностей першого (бакалаврського) рівня / уклад. О. М. Кліменко, А. В. Литвиненко, Т. С. Черкашина та ін. ; за заг. ред. Т. С. Черкашиної. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2024. – 296 с.
8. Оверченко В. І. Мікроекономіка : навчальний посібник / В. І. Оверченко, З. М. Мажан, М. І. Софій. – Івано-Франківськ : Ліле-НВ, 2015. – 348 с.
9. Офіційний сайт Антимонопольного комітету України. – Режим доступу : www.amcu.gov.
10. Офіційний сайт Всесвітньої віртуальної бібліотеки. – Режим доступу : www.indiana.edu.
11. Рудий М. Мікроекономіка / М. Рудий. – Київ : Центр учбової літератури, 2019. – 408 с.
12. Hill R. The Microeconomics Anti-Textbook: A Critical Thinker's Guide – second edition / R. Hill, T. Myatt. – London : Bloomsbury, 2021. – 400 p.
13. Kreps D. M. Microeconomics for managers (2nd edition) / D. M. Kreps. – Princeton : Princeton University Press, 2019. – 459 p.
14. McConell C. R. Economics: principles, problems, and policies / C. R. McConell, S. L. Brue. – Boston : McGraw-HillIrwin, 2017. – 818 p.

Зміст

Вступ.....	3
Змістовий модуль 1. Теорія взаємодії виробника та споживача.....	6
Тема 1. Предмет і метод мікроекономіки	6
Тема 2. Теорія граничної корисності й поведінки споживача	12
Тема 3. Ординалістська теорія поведінки споживача	17
Тема 4. Аналіз поведінки споживача	21
Тема 5. Попит і пропозиція та їхні взаємовідносини	24
Тема 6. Мікроекономічна модель підприємства	32
Тема 7. Варіації факторів виробництва та оптимум товаровиробника.....	38
Змістовий модуль 2. Теорія ринкових структур	41
Тема 8. Витрати виробництва	41
Тема 9. Ринок досконалої конкуренції	45
Тема 10. Монопольний ринок	47
Тема 11. Олігополія та монополістична конкуренція	51
Тема 12. Ринок факторів виробництва	54
Тема 13. Загальна ринкова рівновага та економіка добробуту	56
Рекомендована література	59

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

МІКРОЕКОНОМІКА

**Методичні рекомендації
до виконання самостійних робіт
для здобувачів вищої освіти
спеціальності С1 "Економіка та міжнародні
економічні відносини"
(за спеціалізацією С1.01 "Економіка")
освітньої програми "Економіка та економічна політика"
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Черкашина Тетяна Сергіївна**
Литвиненко Андрій Володимирович

Відповідальний за видання *Н. Л. Гавкалова*

Редактор *В. О. Дмитрієва*

Коректор *В. О. Дмитрієва*

План 2026 р. Поз. № 62 ЕВ. Обсяг 61 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61165, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*